

KERKENBELEIDSPLAN GEMEENTE KOEKELARE

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Koekelare

KENT ZIJN MENSEN

mei 2025

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL.....	2
INLEIDING	3
1. SITUERING KERKGEBOUWEN	6
2. FICHE PER KERKGEBOUW	7
2.1. Parochiekerk Sint-Martinus in Koekelare.....	7
2.1.1. Identificatie.....	7
2.1.2. Beschrijving.....	8
2.1.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	14
2.1.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	14
2.2. Parochiekerk Sint-Gertrudis in Bovekerke	18
2.2.1. Identificatie.....	18
2.2.2. Beschrijving.....	19
2.2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	25
2.2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	27
2.3. Parochiekerk Sint-Andries in Zande	28
2.3.1. Identificatie.....	28
2.3.2. Beschrijving.....	29
2.3.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	33
2.3.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	35
3. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE.....	35
3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie.....	36
3.2. Plan van aanpak hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.....	38
BESLUIT.....	38

GOEDKEURING

Dit kerkenbeleidsplan omvat volgende gebouwen voor de rooms-katholieke eredienst op het grondgebied van de gemeente Koekelare:

1. Parochiekerk Sint-Martinus, Meunyckenplein zonder nummer, 8680 Koekelare.
2. Parochiekerk Sint-Gertrudis, Oudstrijdersstraat zonder nummer, 8680 Koekelare – deelgemeente Bovekerke.
3. Parochiekerk Sint-Andries, Sint-Andriesstraat 2, 8680 Koekelare – deelgemeente Zande.

Een wijziging van het eredienstendecreet nodigt de verschillende betrokken partners voortaan uit om aan het begin van elke beleidsperiode het kerkenbeleidsplan te herbevestigen of te actualiseren.

Dit geactualiseerd kerkenbeleidsplan werd opgemaakt in overleg tussen de gemeente Koekelare, het centraal kerkbestuur van Koekelare en alle kerkfabrieken die eronder ressorteren en werd vervolgens goedgekeurd:

- door de bisschop van Brugge op 2 mei 2025
- door de gemeenteraad van de gemeente Koekelare op 26 mei 2025

INLEIDING

Artikel 2.1. van het Onroerenderfgoeddecreet bepaalt de definitie van een kerkenbeleidsplan: een schriftelijk document dat eerst door het representatief orgaan van de betrokken eredienst en vervolgens door de gemeente- of de provincieraad werd goedgekeurd en dat een lokaal gedragen langetermijnvisie biedt voor alle gebouwen die bestemd zijn voor de betrokken eredienst op het grondgebied van de gemeente of provincie. De langetermijnvisie moet minimaal volgende basisgegevens bevatten:

- a) een beschrijving van de betrokken gebouwen bestemd voor de eredienst, met onder meer hun cultuurhistorische waarde, hun architecturale mogelijkheden, hun bouwfysische toestand;
- b) de situering van elk gebouw bestemd voor de eredienst in zijn ruimtelijke omgeving;
- c) een beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie van de betrokken gebouwen bestemd voor de eredienst en
- d) een onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie van de betrokken gebouwen, inclusief een plan van aanpak hoe de toekomstige invulling met nevenfuncties of herbestemming ervan zal worden onderzocht.

Op 28 januari 2014 keurde de gemeenteraad van de gemeente Koekelare reeds met éénparigheid een toekomstvisie goed voor de parochiekerken op het grondgebied van de gemeente Koekelare. De opmaak van deze toekomstvisie kaderde binnen een proefproject in de Westhoekregio en werd begeleid door de dienstverlenende vereniging WVI. Deze visie vormde de basis voor de opmaak van dit kerkenbeleidsplan.

Dit kerkenbeleidsplan omvatte volgende gebouwen voor de rooms-katholieke eredienst op het grondgebied van de gemeente Koekelare:

4. Parochiekerk Sint-Martinus, Meunyenplein zonder nummer, 8680 Koekelare.
5. Parochiekerk Sint-Gertrudis, Oudstrijdersstraat zonder nummer, 8680 Koekelare – deelgemeente Bovekerke.
6. Parochiekerk Sint-Andries, Sint-Andriesstraat 2, 8680 Koekelare – deelgemeente Zande.
7. Parochiekerk Heilige Pastoor van Ars, Ommegangstraat zonder nummer, 8680 Koekelare – wijk De Mokker.

In dit kerkenbeleidsplan werden allereerst de betrokken kerkgebouwen ruimtelijk gesitueerd. Vervolgens volgde een bespreking van elke kerk afzonderlijk. Aan bod komen een beschrijving, een situering in de ruimtelijke omgeving en een beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie. Aan het einde van dit document bevond zich een overzichtstabel met de genomen opties per kerk, de onderliggende visie en het traject dat was of zou worden opgestart om de toekomstige invulling te realiseren.

Dit kerkenbeleidsplan werd in 2017 opgemaakt na overleg op verschillende data met het Centraal Kerkbestuur, een delegatie van de kerkfabrieken en een delegatie van het gemeentebestuur.

Tijdens het overleg op 2 juni 2017 tussen het centraal kerkbestuur Koekelare en een delegatie van het gemeentebestuur Koekelare werd het definitief ontwerp van kerkenbeleidsplan voor de gemeente Koekelare éénparig gunstig geadviseerd.

Dit kerkenbeleidsplan werd vervolgens goedgekeurd:

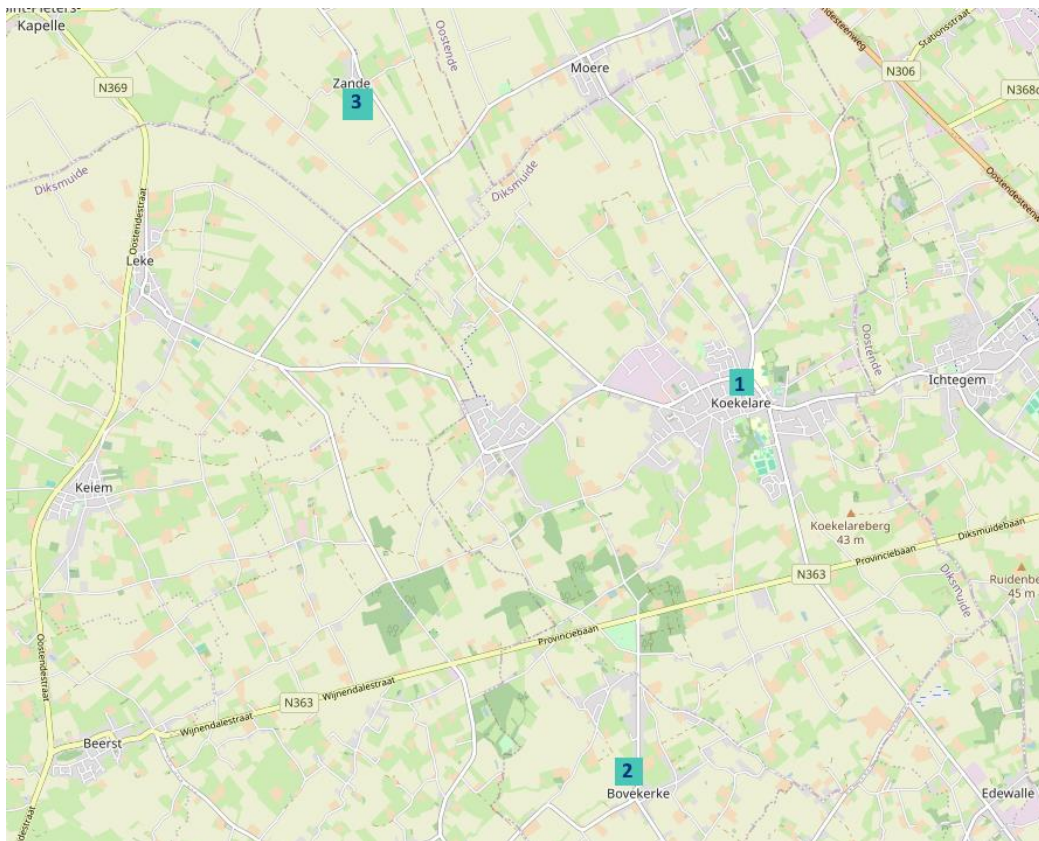
- door de bisschop van Brugge op 3 juli 2017;
- door de gemeenteraad van de gemeente Koekelare op 11 september 2017.

Het eredienstendecreet werd in november 2022 gewijzigd. Het voorziene nieuwe artikel 33/2 dat in voege treedt op 1 januari 2025 verplicht elke gemeente om over een actueel en officieel goedgekeurd kerkenbeleidsplan te beschikken in de eerste maanden van de nieuwe gemeentelijke bestuursperiode. Het decreet koppelt daarbij dit kerkenbeleidsplan aan de meerjarenplannen van de kerkfabrieken. Iedere gemeente moet bijgevolg in de eerste jaarhelft van 2025 een kerkenbeleidsplan opmaken of een bestaand plan expliciet herbevestigen of bijsturen.

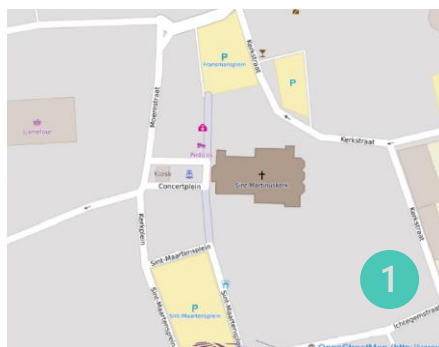
Op 31 december 2024 werd de parochiekerk Heilige Pastoor van Ars aan de eredienst onttrokken. Voorliggende actualisatie betreft bijgevolg enkel de drie resterende parochiekerken op het grondgebied van de gemeente Koekelare. In Koekelare werd begin 2025 gestart met het updaten van infofiches van deze kerken. Geactualiseerde gegevens in verband met de bouwfysische staat, het gebruik en de ruimtelijk werden in de bestaande fiches verwerkt.

Op 9 april 2025 werd het ontwerp van het geactualiseerd kerkenbeleidsplan uitvoerig besproken door het Centraal Kerkbestuur, de delegatie van de kerkfabrieken en de delegatie van het gemeentebestuur en werden na bespreking enkele aanpassingen aangebracht. Tijdens deze bijeenkomst kan de volledige vergadering zich akkoord verklaren met de definitieve versie van het geactualiseerd kerkenbeleidsplan.

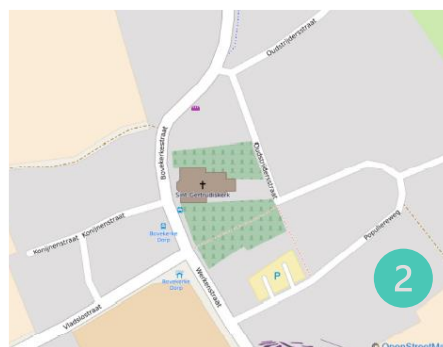
1. SITUERING KERKGEBOUWEN

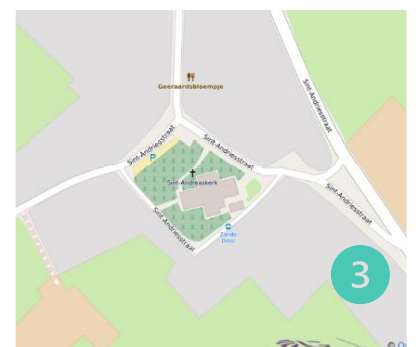
Figuur 1 Situering parochiekerken Koekelare (OpenStreetMap)

Figuur 3 Sint-Martinuskerk

Figuur 4 Sint-Gertrudiskerk

Figuur 2 Sint-Andrieskerk

2. FICHE PER KERKGEBOUW

2.1. Parochiekerk Sint-Martinus in Koekelare

Figuur 5 Sint-Martinuskerk van Koekelare (Pol Vanneste, Agentschap Onroerend Erfgoed)

2.1.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Martinus (andere benamingen: Parochiekerk Sint-Maarten, Sint-Maartenkerk, Sint-Martinuskerk)

Geografische ligging:

- Meunyenplein zonder nummer, 8680 Koekelare
- Provincie: West-Vlaanderen

Kadaster: Koekelare, 1ste afdeling, sectie C, perceel 101B

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Brugge
- Decenaat: Torhout - Gistel
- Parochiale eenheid: Sint-Maarten Koekelare - Ichtegem
- Parochie: Parochie Sint-Martinus Koekelare

Eigenaar: Kerkfabriek Sint-Martinus

Bescherming(en):

- Niet-beschermd
- Het kerkgebouw is vastgesteld als bouwkundig erfgoed. Deze vaststelling is geldig sinds 14-05-2024.

2.1.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Deze informatie werd integraal overgenomen uit de Inventaris Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Georiënteerde parochiekerk toegewijd aan Sint-Martinus. Het 'oude kerkhof' rondom de kerk is circa 1975 verwijderd, onder meer voor de aanleg van het Meunyckenplein. Het Concertplein ten westen van de kerk, het actuele toegangsveld tot het kerkportaal, gaat terug op het toegangsstraatje naar de kerk vanuit de Moerestraat (inhuldiging plein in 1988). De groene kerkhofomgeving is gedeeltelijk bewaard, vooral ten noorden van de kerk met beuken en eiken. Daar zijn ook een aantal herdenkingstekens (voor de oorlog, voor de Fransmans) en enkele oude grafstenen- (in de muur van de kerk) en monumenten bewaard. Ook zijn enkele grafplaten bewaard in de noordgevel van de kerk.

Onder meer het vroeg-middeleeuwse patrocinium Sint-Maarten en de Germaanse plaatsnaam Koekelare laten veronderstellen dat monniken vanuit de Sint-Amandsabdij aan de Scarpe (Noord-Frankrijk) Koekelare en omstreken al in de 7de eeuw kerstenen. Op 16 april 899 wordt het abdijbezit van Koekelare nog eens bevestigd. In de tweede helft van de 9de eeuw schenkt de graaf van Vlaanderen de *villa* Koekelare aan het bisdom Noyon-Doornik. In 1106 schenkt de bisschop het patronaat van de Sint-Maartenskerk aan de Sint-Bertijnsabdij in Sint-Omaars (Noord-Frankrijk), met de vraag er een priorij te stichten. De herinnering aan die priorij blijft tot vandaag bewaard in de benamingen "*'s abtshof*" en "*Meunyckenhof*". Voortaan bedienen benedictijnen de kerk van Koekelare (zie ook historische inleiding).

Over de structuur van de middeleeuwse kerk - die naast een altaar voor de patroonheilige Sint-Martinus ook altaren voor Onze-Lieve-Vrouw, Sint-Pieter en Sint-Cornelius bezat - is weinig geweten. De kerkomwalling komt voor het eerst in schriftelijke bronnen voor in de 15de eeuw. Tijdens de godsdiensttroebelen van de tweede helft van de 16de eeuw wordt de kerk geplunderd en gedeeltelijk vernield. In 1572 blijkt uit een visitatieverslag dat het kerkhof gedeeltelijk met water en gedeeltelijk met hagen omringd is (de kerk was toen blijkbaar niet vernield). In 1569 is reeds een orgel aanwezig (een priester wordt als organist betaald). In 1574 wordt de bouwvallige romaanse kerktoren gesloopt. Als bisschop Karel Filip de Rodoan in 1610 op bezoek komt, is hij tevreden over een doopvont en een verzorgd kerkhof maar het tabernakel, een houten kastje in de sacristie, valt minder in zijn smaak. Het echte herstel komt pas met pastoor Jan Vander Straeten vanaf 1613. Voor de kostendekking bekomt hij op 25 juni 1616 van de aartshertogen een octrooi voor een zesjarige heffing op het lokale verbruik van bier, wijn en brandewijn. Giften, het ombuigen van jaargetijden en een lening bij de "*gilde van Onser Zoeter Vrouwen*", door hem heropgericht, vervolledigen de som nodig voor het oprichten van de nieuwe toren en de restauratie van het interieur (vermoedelijk enkel de kruisbeuk). De noord- en de zuidgevel van de kruisbeuk bestonden vermoedelijk nog uit veldsteen, vermoedelijk als restant van een romaanse kruiskerk. In de periode 1616-1619 wordt de koorpartij hersteld. Bisschop Triest consacreert op 28 juni 1620 de drie altaren en wijdt kerk en kerkhof. Bij die gelegenheid bevordert hij de pastoor Vander Straeten tot deken van de dekenij Gistel, waartoe Koekelare sinds 1618 behoort. In 1638 bedraagt de schuld voor het kerkherstel nog 2.400 gulden, die pas in 1673 afbetaald raakt. Het

opknappen duurt trouwens tot 1719: in dat jaar worden de laatste muren van het kerkship – ten westen van de kruisbeuk - opgeruimd. Tot 1790 bestaat de Sint-Martinuskerk uit een driezijdig koor, geflankeerd door vlak gesloten zijkoren. Hierop sluit ten westen een kruisbeuk (of het transept) met vierzijdige middentoren aan.

In de 18de eeuw wordt het interieur van de kerk verrijkt. In 1715 schenken parochianen een nieuw altaar en enkele meubelen. Onder pastoor Alexander Joachim Vandekinderen (1716-1738) krijgt de kerk een nieuwe vloer. In 1763, onder pastoor Jozef Collage, installeert men een nieuwe preekstoel van de hand van Pieter de Roo uit Brugge (deze is nog bewaard). In 1771 wordt het doksaal vernieuwd en wordt een nieuw orgel geplaatst.

De aangroeiende bevolking vereist op het einde van de 18de eeuw een vergroting van de kerk. In 1777-1779 worden volgens de kerkrekeningen de toegangspijlers tot het kerkhof en het voorportaal van de kerk gebouwd. In 1779 verdwijnt het "*beenhuizeke*" of het knekelhuis naar een massagraf: Dit is slechts een gedeeltelijke uitvoering van de wetgeving op de kerkhoven van keizer Jozef II, op de vraag om het kerkhof te ontgraven wordt niet ingegaan. In 1790 wordt naar een plan van architect P.J. Marlier uit Brugge de kerk in classicistische zin aangepakt. Het schip wordt aan de oostzijde met twee traveeën uitgebreid, achter het zuidelijke koor wordt een nieuwe sacristie gebouwd, het oude hoofdkoor wordt gesloopt en vervangen door een neoclassicistisch koor met ronde sluiting, geflankeerd door zijkoren met rechte sluiting. Er komt een nieuw classicistisch voorportaal (afbeelding op kaart van 1799). De oude gotische kruisbeuk (of het transept) en de toren uit de eerste helft van de 17de eeuw blijven behouden. De neoclassicistische aankleding van het koor en de zijkapel worden uitgevoerd door Paul Decock, leraar aan de Brugse Academie, de sculpturen en bas-reliëfs door Liebaert uit Diksmuide. Het hoofdaltaar is versierd met twee biddende engelen en met een monumentaal tabernakel afkomstig uit het door Jozef II opgedoekte klooster van de Rijke Klaren in Brugge. Deze goederen zijn samen met andere kunstvoorwerpen uit hetzelfde klooster aangekocht door pastoor Michel Van Couter. Op 11 juli 1791 wordt het gebouw gewijd en het hoogaltaar geconsacreerd door bisschop Brenart.

De walgracht rond de kerk en kerkhof met haar vier kerkebruggen elk met een balie afgesloten, verdwijnt wellicht aan het einde van de 18de eeuw of in de eerste helft van de 19de eeuw. In elk geval is de omwalling niet meer aangeduid op de Atlas der Buurtwegen van 1846. In 1843 wordt een nieuw orgel gebouwd door Pierre (junior) Van Peteghem en zoon (Gent), in een aanwezige oude orgelkast. In 1876-1880 dient architect F. Coppejans uit Gent een plan in voor het westwaarts verlengen van het schip met drie traveeën en een westportaal, in een neogotische stijl (plannen goedgekeurd door de Koninklijke Commissie voor Monumenten op 16 mei 1877). Tijdens de bouwwerken wordt het bouwplan nog grondig aangepast en wordt ook beslist de oude kerktoren af te breken: bij de afbraakwerken is de toren instabieler geworden. Men vraagt aan de Koninklijke Commissie om de toren (en het oude transept) te mogen afbreken en te vervangen door twee bijkomende schiptraveeën (1 juni 1880). In het plannenfonds van de KCML steekt echter reeds een plan naar ontwerp van Coppejans dat een volledige herbouw van de kerk beoogt (goedgekeurd in 1876 door de kerkfabriek en het gemeentebestuur), een verbouwing die niet uitgevoerd wordt. In 1886 worden de plannen goedgekeurd voor een doksaal en een orgel. Bouw van een nieuw orgel door Ph. Forrest (Roeselare), met hergebruik van een deel van het oude Van Pethegem pijpwerk.

In 1909-1912 worden door architect J. Goethals uit Aalst de oude koren afgebroken en vervangen door drie diepe koren en een transept. Ook de slanke achtkantige toren wordt in neogotische stijl

opgetrokken. In 1912 wordt de vernieuwde neogotische kerk met haar spitse toren (65 meter) ingewijd. Zoals de vroegere toren bezit ook deze toren uurwerken (vier torenhorloges geplaatst door het huis Michiels uit Mechelen). Ze lopen stipt, zodat het gezegde 'Koekelare noene' voor een klok die weinig de juiste tijd aangeeft, niet meer opgaat. De toren is de hoogste toren uit de regio en daardoor erg goed zichtbaar vanuit het omringende platteland. Het uitzicht van hedendaagse kerk wordt volledig bepaald door de twee neogotische bouwfases van 1876-1880 en 1909-1912. In het sobere neogotische interieur zijn ook enkele oudere meubels bewaard gebleven waaronder de preekstoel uit 1763 en drie biechtstoelen.

Op paaszaterdag 1918 wordt de kerkomgeving beschoten. Volgens foto's uit die periode waren tal van huizen om de kerk zwaar beschadigd tot totaal verwoest. De kerk is op de glasramen na niet beschadigd.

Neogotische kerk in twee bouwfases gerealiseerd, met name in 1876-1880 en 1909-1912.

Plattegrond. Driebeukige hallenkerk met transept, koren met veelzijdige sluiting. Ten westen (portaal) springt de middenbeuk lichtjes vooruit; in de oksel van de middenbeuk en de noordbeuk ronde traptoren. Ter hoogte van de eerste travee van de noordbeuk, rechthoekige doopkapel. Het transept (hogere nok dan het schip) springt met één travee vooruit en is geflankeerd door lagere 'zijkapellen'. Ten zuidoosten, in de oksel van transept en zijkoor, sacristie. Ten noordoosten, in de oksel van transept en zijkoor, kleiner nutsgebouw met tegen het zijkoor ronde traptoren met veelzijdige torenverdieping onder dito spits. Achthoekige vieringtoren op vierkante basis, scherpe torenspits (leien).

Figuur 6 Zicht op de scherpe torenspits (Pol Vanneste, Agentschap Onroerend Erfgoed)

Materialen. Rode baksteenbouw onder zadeldaken (leien, dakkapellen, aflijnende bakstenen tandlijst), sierankers. Gebruik van blauwe hardsteen voor sierelementen.

Opstanden. Sokkelvormende plint. (Overhoekse) steunberen met versnijdingen. Gekoppelde lancetvensters, samen met een oculus gevat in een spitsboognis op blauwhardstenen afzaat. De westgevels zijn opgevat als puntgevels met aandak en natuurstenen kruisbekroning. In de geveltoppen, blindnissen met verluchtingsgaten. In de middenbeuk, drie lancetvensters gevat in een bredere spitsboognis. Drie geprofileerde spitsboogportalen. De ronde traptoren is uitgewerkt met

luchtgaten, spitsboogfries, leien spits. Tegen de zijgevel van de doopkapel, eenvoudige calvarie: kruis in boomstamimitatie onder lessenaarsdakje met sierlijk uitgewerkt spant en korbelen. De brede gevels van de transepten zijn opgevat als tuitgevels met rond topstuk, opengewerkt door drie lancetvensters met een grotere oculus gevat in een bredere spitsboognis. In het gevelveld, laadvenster gevat in spitsboognis en geflankeerd door dito nissen. De koren zijn opengewerkt met spitsboogvensters met natuurstenen traceringen: drielobbig maaswerk en bloemmotief; lijstwerk, onder meer druiplijst. Traptoren met verluchttingsgaten.

Sacristie en nutsgebouw met tuitgevels en kruisvensters waarvan de bovenlichten spitsbogig uitgewerkt zijn. Verbindingspoortje tussen de sacristie en het zijkoor.

Achthoekige toren met scherpe spits, aflijnende spitsboogfries. Vier zijdes met gekoppelde geprofileerde galmgaten en vier zijdes met blindboognissen (waarin verluchttingsgaten) waarboven torenuurwerken gevat in een geprofileerde oculus. Natuurstenen druiplijsten boven de galmgaten en de uurwerken.

Interieur. Witgepleisterde hallenkerk. Spitsbogige scheibogen tussen de beuken, op blauwhardstenen zuilen met knopkapiteel. Gedeeltelijk bakstenen omlijsting van de spitsboogvensters. Overwelingen door middel van houten spitsongewelf. Ter hoogte van de kruising van het schip met het transept en in het koorgedeelte zijn de scheibogen uitgewerkt in baksteen, overwelling door kruisribgewelven, met beschilderingen. Ter hoogte van de eigenlijke 'viering' (toren), bakstenen gewelf met natuurstenen ribben en mangat, op hogere gebundelde zuilen. In de hoge koren, bakstenen gewelven met ribben op pijlers. Zwarte natuurstenen vloer met in het hoofdkoor, stermotief in contrasterende witte en zwarte tegels.

Figuur 7 Interieur van de Sint-Martinuskerk (Pol Vanneste, Agentschap Onroerend Erfgoed)

Vijf *altaren*. Het hoofdkoor is geflankeerd door twee even hoge zijaltaren. Bijkomend twee lagere zijaltaren ter hoogte van de transepten. Glasramen met voorstelling van heiligen in het hoofdkoor en de flankerende koren, deze in het hoofdkoor zijn een schenking van het gemeentebestuur in 1955. In het linker koor zijn de glasramen gesigneerd "R. VANDEWEGHE 1956". Neogotische zijaltaren naar ontwerp van E. Pirotte, in het zuidkoor toegewijd aan de heilige Jozef, in het noordkoor ter hoogte van het transept aan Sint-Martinus. Houten reliëfs en beelden, verguld en gepolychromeerd, Martinus

geflankeerd door schilderijen met zijn levensverhaal. In het noordkoor altaar van circa 1910-1911 (plannen KCML): piëta geflankeerd door kruisgang en graflegging. In het zuidkoor ter hoogte van het transept, neogotisch altaar met calvarie. Zelfde kenmerken. Twee luiken van een neogotisch retabel door E. Pirotte, leven en mirakel van de Heilige Martinus, tweede helft 19de eeuw. Twee 16de-eeuwse antependia zijn bewaard, waarvan één het wapenschild draagt vermoedelijk van Englebert d' Espagne, in 1531-1544 abt van de Sint-Bertinusabdij. 18de-eeuws beeld Onze-Lieve-Vrouw met Kind, gekleed beeld onder 18de-eeuws baldakijn.

Eikenhouten preekstoel van 1760-1764 door Pieter Deroo (Brugge). Het klankbord is niet meer aanwezig. Opstelling ter hoogte van zuil tussen de midden- en zijbeuk. Op de kuip onder meer paneel met afbeelding van de Heilige Martinus te paard die zijn mantel deelt met een bedelaar en beeld van de heilige Martinus als bisschop. Drie bewaarde biechtstoelen: één biechtstoel door Pieter Deroo (Brugge), met jaartal "1754" in medaillon, één door Karel Farasijn (Koekelare) uit het einde van de 18de eeuw, een derde biechtstoel uit midden 18de eeuw. Deels bewaarde communiebank uit 18de eeuw. Een aantal interessante schilderijen, onder meer een 16de-eeuws doek met afbeelding van Maria Magdalena en een 17de-eeuws doek met afbeelding van de Heilige Martinus met bedelaar. Doopvont van 1824, zwarte arduin en deksel in koper.

Het oude orgel van 1886-1888 is bewaard op het doksaal, Ph. Forrest (Roeselare) met integratie van Van Peteghem-pijpwerk. In 1984 wordt een nieuw koororgel gebouwd door Jean Bruggeman, met integratie van een aantal registers uit het doksaalorgel.

Een doopvont, 2 iconen en 2 zilveren kruisen werden overgenomen uit de Pastoor van Arskerk.

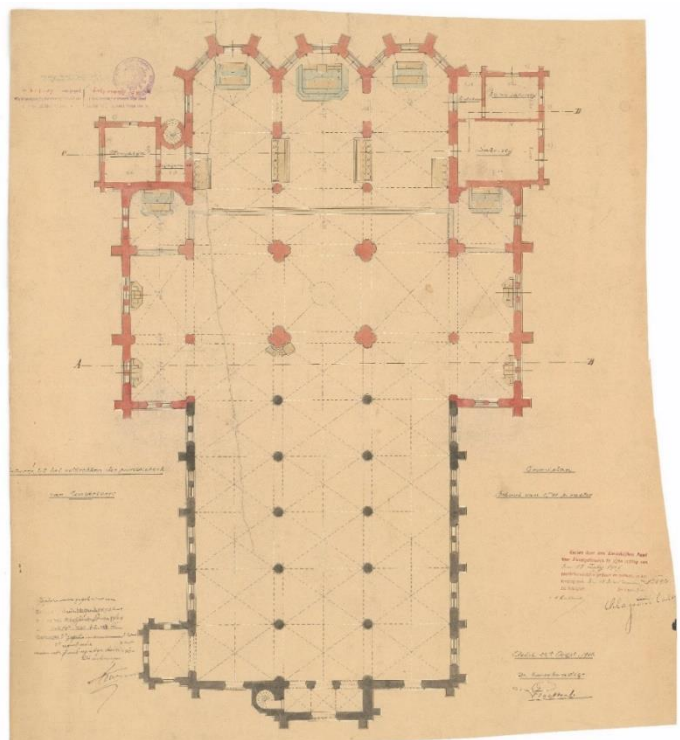
b) Architecturale mogelijkheden

Het kerkgebouw heeft een oppervlakte van circa 1.633 m² en kan daardoor als een zeer ruime kerk worden beschouwd, met een capaciteit van ongeveer 500 tot 800 zitplaatsen.

Het grondplan toont een driebeukig schip met een transept. Aan de oostzijde bevindt zich het koor, dat wordt afgesloten met een veelhoekige sluiting. Ten noordoosten en ten zuidoosten van het koor liggen respectievelijk een bergruimte en een sacristie. In de meest rechtse travee van de noordelijke zijbeuk bevindt zich een rechthoekige doopkapel.

De sacristie heeft een aparte ingang en beschikt over natuurlijk daglicht, maar kan niet afzonderlijk worden verwarmd. Er is geen winterkapel aanwezig, maar wel een toilet.

Figuur 8 Architectuurplan van de Sint-Martinuskerk van Koekelare, 1909, architect Jules Goethals (Beeldbank Agentschap Onroerend Erfgoed)

c) Bouwfysische toestand

De Sint-Martinuskerk verkeert in een goede bouwfysische staat, zonder zichtbare urgente problemen.

Het kerkgebouw is aangesloten bij Monumentenwacht, die instaat voor de bouwfysische inspecties. De laatste inspectie vond plaats in 2016 en bevestigde dat het onderhoud van de kerk goed werd opgevolgd.

In 2016 werden de daken van de zijbeuken vernieuwd, nadat eerder al de overige daken en de torenbedekking volledig waren vervangen. Vervolgens werd in 2018 een nieuwe centrale verwarmingsinstallatie geïnstalleerd en in 2022 werd de inkomsas vernieuwd.

2.1.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

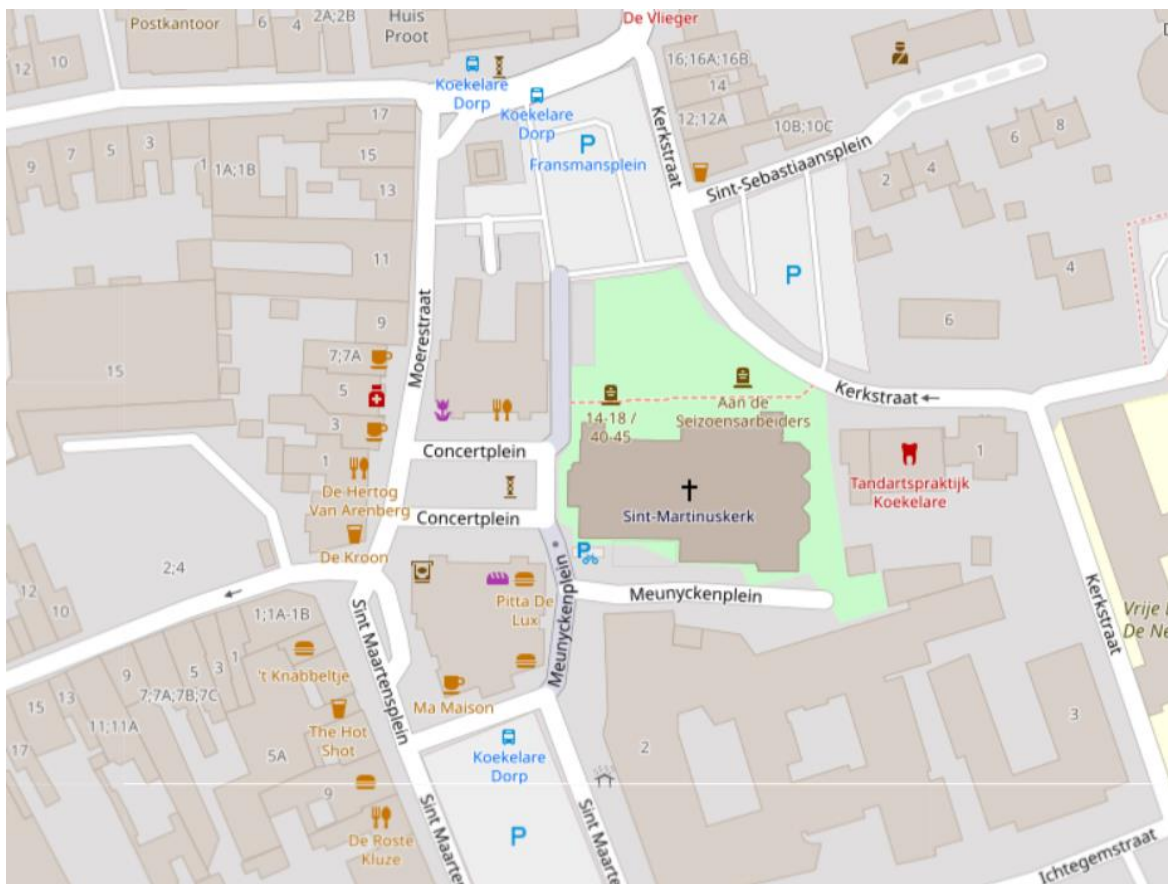
Bereikbaarheid

De kerk is goed bereikbaar, zowel met de auto, het openbaar vervoer als de fiets.

Met de wagen

Rond het kerkgebouw zijn voldoende parkeerplaatsen beschikbaar. Bezoekers kunnen hun auto achterlaten op het Sint-Maartensplein, het Fransmansplein of het Sint-Sebastiaansplein.

Aan de zuidzijde van de kerk zijn twee parkeerplaatsen gereserveerd voor andersvaliden, evenals twee plaatsen voor respectievelijk een arts en een ziekenwagen. Aan de noordzijde is eveneens een parkeerplaats voorzien voor andersvaliden.

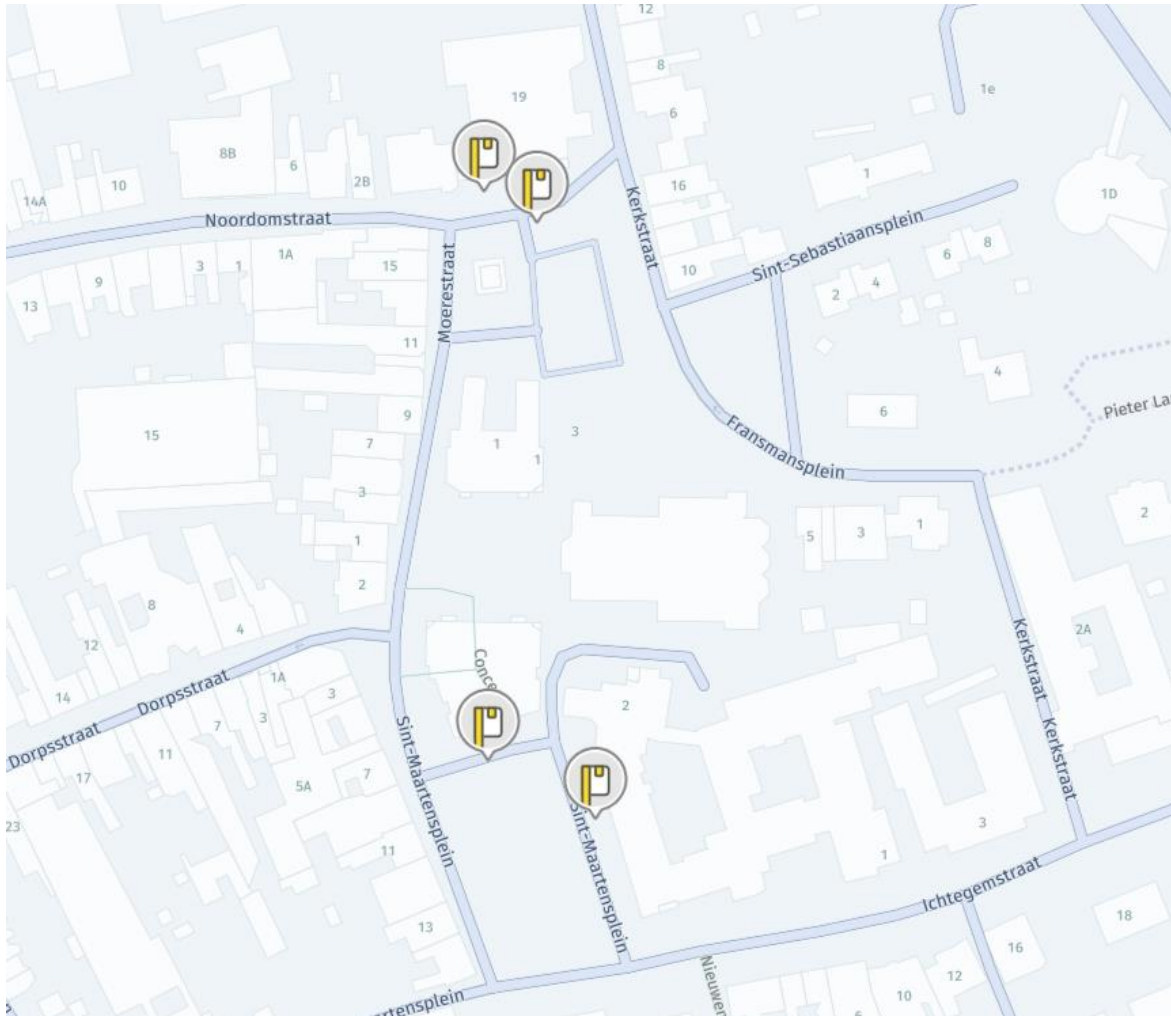

Figuur 9 Ruime parkeergelegenheid is aanwezig nabij het kerkgebouw (OpenStreetMap)

Met het openbaar vervoer

De dichtstbijzijnde bushalte, *Koekelare Dorp*, ligt op wandelafstand van de kerk en wordt bediend door de volgende lijnen:

- 50 Oostende – Gistel – Westkerke – Eernegem – Koekelare
- 55 Diksmuide – Leke – Koekelare – Torhout
- 359 Kortemark – Bovekerke – Koekelare – De Mokker
- 703 Brugge – Loppem – Zedelgem – Aartrijke – Koekelare – Leke
- Flexgebied Regio Westhoek

Figuur 10 Aanwezige bushaltes in de nabijheid van de Sint-Martinuskerk (De Lijn)

Met de fiets

Ook met de fiets is de kerk vlot bereikbaar. Ze ligt in de buurt van fietsknooppunten 29, 65 en 61. Een ruime fietsenstalling bevindt zich aan de zuidzijde van de kerk.

Rol van de kerk in het dorpsweefsel

De parochiekerk Sint-Martinus heeft een centrale positie in het dorpscentrum van Koekelare. Door haar omvang en architecturale uitwerking vormt zij een beeldbepalend onderdeel van de dorpskern. De kerk is voorzien van een klokken- en uurwerktoren. Deze toren wordt 's avonds verlicht.

Ligging ten aanzien van de aanwezige stedelijke infrastructuur

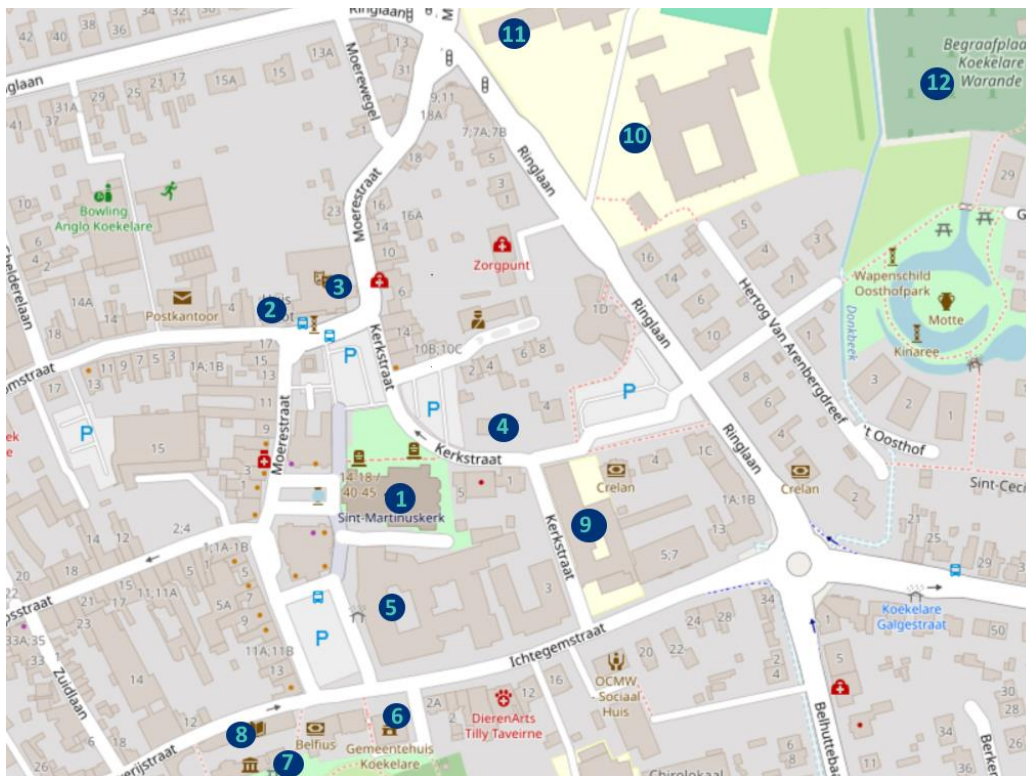
Oorspronkelijk was de kerk omgeven door een kerkhof, dat rond 1975 werd gesloten en geruimd. Zoals in veel andere steden werd het kerkhof uit het centrum verbannen, en een nieuwe begraafplaats werd opgericht in de Galgestraat, net buiten de dorpskern. De meeste graven werden hiernaartoe overgebracht, maar een klein aantal grafstenen bleef bewaard aan de noordzijde van de kerk als herinnering aan het vroegere kerkhof.

In de directe nabijheid van de kerk zijn tal van voorzieningen te vinden, onder andere:

- Cultureel centrum De Balluchon (Moerestraat 19)
- Huis Proot (Noordomstraat 2)
- Het gemeentehuis (Sint-Maartensplein 19)
- Sociaal Huis (Ichtegemstraat 18)
- De bibliotheek, het Fransmansmuseum en Käthe Kollwitz Museum (Sint-Maartensplein 15b)
- De Smoetstutte en werking STIP (Kerkstraat 6)
- Woonzorgcentrum Meunyckenhof (Meunyckenplein 2)

Zowel De Balluchon als Huis Proot bieden uitgebreide mogelijkheden voor zaalverhuur.

Ten aanzien van scholen kent de kerk eveneens een zeer centrale ligging. Zowel de Katholieke Basisschool De NegenSprong (Kerkstraat 2A) als de Vrije basisschool de Lettertuin (Ringlaan 18) zijn in de onmiddellijke nabijheid gelegen. Ook het Da Vinci Atheneum en het SMIK ligt op een boogscheut van de kerk.

Figuur 11 Situering van de Sint-Martinuskerk. 1. Sint-Martinuskerk - 2. Huis Proot - 3. De Balluchon - 4. Parochiehuis/STIP - 5.WZC Meunyckenhof - 6. Gemeentehuis - 7. Fransmansmuseum - 8. Bibliotheek/ Käthe Kollwitzmuseum - 9. Basisschool De NegenSprong – 10. Basisschool De Lettertuin – 11. Da Vinci Atheneum – 12. Begraafplaats (OpenStreetMap)

Ligging ten aanzien van andere gebedsruimten

De Sint-Martinuskerk is gelegen op circa 5,5 km afstand van de Sint-Gertrudiskerk en op een afstand van circa 6 km van de Sint-Andrieskerk.

Naast de kerk is het woonzorgcentrum Meunyckenhof gelegen, waarin ook een kapel is gevestigd. Hierin gaan op vrijdagochtend om 10.30u eucharistievieringen door.

2.1.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Elke zondag om 10 uur vindt er een wekelijkse eucharistieviering plaats in de parochiekerk Sint-Martinus.

Daarnaast fungeert de Sint-Martinuskerk als hoofdkerk voor het grondgebied Koekelare en biedt ze ook andere sacramentele vieringen aan, waaronder:

- Huwelijksplechtigheden (jaarlijks tussen 10 en 30)
- Doopplechtigheden (meer dan 30 per jaar)
- Begrafenisplechtigheden (meer dan 30 per jaar)
- Eerste Communievieringen
- Vormselvieringen
- Biechtgelegenheid, zowel op aanvraag als op Stille Zaterdag.

Het kerkgebouw staat ook open voor niet-liturgisch gebruik, zij het op sporadische basis. Dit gebeurt voornamelijk in de vorm van concerten en lezingen, georganiseerd door het verenigingsleven of individuele bewoners.

In het verleden vonden hier al diverse kerstconcerten plaats. Daarnaast speelde de kerk in 2021 een prominente rol tijdens Open Monumentendag, waarbij vooral het orgel centraal stond.

2.2. Parochiekerk Sint-Gertrudis in Bovekerke

Figuur 12 De Sint-Gertrudiskerk (Pol Vanneste, Agentschap Onroerend Erfgoed)

2.2.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Gertrudis (andere benamingen: Parochiekerk Sint-Gertrui, Sint-Gertruikerk, Sint-Gertrudiskerk)

Geografische ligging:

- Oudstrijdersstraat zonder nummer, 8680 Koekelare – deelgemeente Bovekerke
- Provincie: West-Vlaanderen

Kadaster: Koekelare, 2de afdeling, sectie B, 58E

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Brugge
- Decenaat: Torhout - Gistel
- Parochiale eenheid: Sint-Maarten Koekelare - Ichtegem
- Parochie: Parochie Sint-Martinus Koekelare

Eigenaar: Gemeentebestuur Koekelare. Parochiekerk in erfpacht gegeven aan de kerkfabriek Sint-Gertrudis

Bescherming(en):

- Bescherming van de toren als monument: besluit van 15 oktober 1974
- De bescherming als monument werd bij besluit van 5 maart 2012 uitgebreid naar het volledige kerkgebouw. De Sint-Gertrudiskerk – inclusief cultuurgoederen – kennen sindsdien een bescherming als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de historische, de artistieke en de sociaal-culturele waarde.
- Het kerkgebouw is vastgesteld als bouwkundig erfgoed. Deze vaststelling is geldig sinds 14-05-2024.

2.2.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Deze informatie werd integraal overgenomen uit de Inventaris Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Neoromaanse Sint-Gertrudiskerk van 1841-1848, met 12de-eeuwse romaanse toren. De toren is beschermd als monument bij K.B. van 15/10/1974. De kerk is niet georiënteerd, het koor ligt aan de westzijde. De kerk is nog omgeven door het kerkhof. Het kerkhof is omgeven door een beukenhaag (Oudstrijdersstraat, Populiereweg) en door een omheining begroeid met klimop (Vladslostraat).

De ontginning van Bovekerke moet gesitueerd worden in de tweede grote ontginningsfase van het einde van de 11de eeuw tot circa 1170. Zowel de patroonheilige Gertrudis van de parochie Bovekerke (Gertrudis van Nijvel was de dochter van Pepijn van Landen, gestorven in 659), als de uitgang "kerke" wijzen op de late stichting. De ontginning gaat samen met de bouw van de romaanse kruiskerk, die te dateren is in de 12de eeuw. De veldstenen toren - het enige restant van deze kerk - is meteen het oudst bewaarde gebouw van Koekelare.

De inplanting van de nederzetting is vermoedelijk te relateren met de vol-middeleeuwse ontginning van de "Utfanc" of "Fang" die in 1176 vermeld wordt in kronieken van de Oudenburgse abdij. De "Utfanc" vormde een bos- en heidegebied ('wostine') over grote delen van Eernegem (Ichtegem), Koekelare, Vladslo (Diksmuide) en Bovekerke. Waarschijnlijk is Bovekerke gesticht vanuit één van de oudere nederzettingen in de omgeving, waardoor het omringd is: Koekelare wordt reeds vermeld in 847, Vladslo (Diksmuide) in 992. Werken (Kortemark) wordt pas voor het eerst vermeld in 1135, maar van dit dorp is archeologisch vastgesteld dat het een vroegmiddeleeuwse oorsprong heeft. Het grondgebied van Bovekerke is wellicht uitgesneden uit een moederparochie. Eerste vermelding in 1119 als "Bovenkerca" en "Bovenkyrke", wanneer Lambert, bisschop van Doornik en Noyon, het patronaatschap van de kerk schenkt aan de abt van de Sint-Bertinusabdij van Sint-Omaars (Noord-Frankrijk). Eén these stelt dat Bovekerke "kerk van Bobo" dan wel "kerk van Bovo" betekent. Het feit dat de bronnen melding maken van abt Bovo die de Sint-Bertijnsabdij leidt in 1042-1065, maakt het verleidelijk om te stellen dat de eerste kerk van Bovekerke gesticht zou zijn door de abt van de Sint-Bertijnsabdij. Een andere these verklaart het ontstaan van Bovekerke binnen het 'eigenkerkenbegrip', waarbij plaatselijke heren een kerk stichten op hun domein. De motte van de heer van Bovekerke kan ten oosten van de kerk gesitueerd worden. Mottes zijn te dateren tussen het begin van de 11de eeuw en het midden van de 13de eeuw. Misschien is er een verband met de motte "Vrouwenhillewal", gelegen op de grens van Werken (Kortemark) met Bovekerke. De deels omwalde site ten zuidwesten van de kerk - zoals nog weergegeven op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1846) en de P.C. Poppkaart (circa 1856) - kan niet geïnterpreteerd worden als de vervolgnederzetting van "Vrouwenhillewal" waarrond geen directe nederzetting ontstaan was (zie Werkenstraat nr. 2). Zie ook historische inleiding voor Bovekerke.

De oorspronkelijke romaanse kerk. De oorspronkelijke kruiskerk met vieringtoren was georiënteerd (koor aan de oostzijde, inkom aan de westzijde tegenover het Konijnenstraatje). We zien deze kerk onder meer afgebeeld op 16de-eeuwse kaarten: "Kaart van het kanaal tussen Handzame, Diksmuide en Kortemark" en op de Pourbuskaart van 1562. Het gebruik van veldsteen - plaatselijke natuursteen - in onregelmatig metselverband is richtinggevend voor de datering van de toren: het eerste grootschalige gebruik van baksteen in onze streken is te situeren circa 1214 bij de bouw van de kerk van de Duinenabdij in Koksijde. Een precieze datering van de toren is tot dusver onmogelijk, gelijkaardige vieringtoren, onder meer deze van het naburige Werken (Kortemark) die slechts in wederopbouwvorm bewaard is, en van Snellegem (Jabbeke) zijn in de 12de eeuw te dateren.

Aan drie zijden vertoont de toren een vertanding, waarop de zolderingen van het koor en het transept rustten. De muurdikte neemt af van 1,23 tot 0,9 meter. Het venster boven de huidige ingang van de kerk was oorspronkelijk de doorgang van de torenverdieping naar de zolder boven het koor. De doorgangen van de torenverdieping naar de zolder van het transept zijn dichtgemaakt. 'Littekens' van deze vroegere bedaking zijn traceerbaar in het verschil tussen veldsteen en baksteen. Onmiddellijk boven deze 'littekens' gaat de toren over van vierkant op achthoekig. De vier versneden hoeken zijn elk met de helft van een vierkante piramide afgedekt (in baksteen vernieuwd bij de nieuwbouw van de kerk). Aan de binnenkant steunen deze overgangen op bogen. Het 'klokkenhuis' is op de acht zijden opengewerkt door vroeggotische gekoppelde galmgaten, met een monolithische zuil met een kapiteel met bladmotief, gevat in een rondboognis. De oorspronkelijke kapitelen zijn vervangen (de originelen kwamen in Brugge terecht, maar zijn niet traceerbaar). De rondbogen in de oorspronkelijke middentoren werden in vier fases verkleind. Aanvankelijk (moeilijk te dateren) werden de vier rondbogen met veldsteen verkleind. De reden voor deze eerste aanpassing was dat de oorspronkelijke constructie te licht was. Later (moeilijk te dateren) werden de noord- en de zuidzijde opnieuw aangepast met gebruik van baksteen. In de zuidzijde, enkele grote blokken in Doornikse steen. Het definitief dichten van de bogen dateert uit de periode 1841-1848 (afbraak van de oude kerk en bouw van de nieuwe kerk). De oostzijde kende maar één opvulling met metselwerk en de inbreng van het nieuwe oostportaal in 1841-1848.

In 2000 werd een maquette (Franky Wyffels) gemaakt van de oorspronkelijke kerk. Hierbij werd gebruik gemaakt de studie van broeder Firmin ("De Romaanse bouwkunst in West-Vlaanderen", 1940), van de architecturale studie van de kerktoren en van archeologische waarnemingen en vergelijkbare bewaarde Romaanse kerken, De oorspronkelijke, georiënteerde plattegrond toont een driebeukige kruiskerk met transept en rechthoekig koor. De lengte van de kerk was 31 à 32 meter. De noordelijke zijbeuk had een 'paradijspoortje'. In 1999 werd bij verfraaiingswerken voor de kerkingang het oorspronkelijke, rechthoekige koor vrijgelegd: het mat 10,5 meter. Westzijde: oorspronkelijke toegang tot de kerk. Hoge middenbeuk onder zadeldak, lagere zijbeuken onder lessenaarsdak.

De nieuwe neoromaanse kerk. In 1841-1848 wordt een nieuwe neoromaanse kerk gebouwd naar ontwerp van provinciaal bouwmeester Pierre Buyck (Brugge, 1805-1877). De oude Romaanse toren wordt hierbij behouden, echter niet als middentoren, maar als oosttoren met portaal. De oude kerk was bouwvallig. Bij de nieuwbouw van 1848 komt het koor aan de westzijde te liggen (tegenover de Konijnenstraat), de inkom aan de oostzijde (tegenover de Oudstrijdersstraat). De oorspronkelijke veldstenen toren wordt versterkt met steunberen en als portaal gebruikt. De veelhoekige toren wordt verhoogd in baksteen, in die verhoging worden oculi en extra galmgaten voorzien. Circa 1889 wordt

een nieuwe klok in de toren geplaatst (verslag Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen). De oude klok bevond zich in een slechte staat.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog ligt Bovekerke op de rand van het door de Duitsers bezette gebied. Op 16 en 17 oktober 1914 komen de eerste Duitse patrouilles het dorp binnen. De Duitsers trekken zich terug in het bos (vermoedelijk het "Bovekerkebos" ten noorden van de dorpskom). Franse, Marokkaanse en Belgische soldaten bezetten "De Platse" van Bovekerke. Na wederzijds geweervuur trekken de geallieerden zich terug tot Werken (Kortemark). Hierop bezetten de Duitsers het dorp. De Sint-Gertrudiskerk wordt door de Duitsers aanvankelijk als hospitaal gebruikt, nadien als pakhuis. De toren doet dienst als waarnemingspost. De klokken worden vernield. Zware beschadigingen aan de kerk in 1917. Het 19de-eeuwse orgel gaat verloren tijdens de Eerste Wereldoorlog.

De oorlogsschade wordt hersteld in 1920-1923, "Plans tot herstelling van de parochiale kerk" van 1920 door architect Theo Raison (Brugge). Vooral aan de zuidzijde is schade aan het metselwerk aangegeven. Ook aan het galmgat boven het portaal was er schade. Blijkens het aanbestedingsdossier worden ook heel wat interieurelementen hersteld. Ook de omsluitingsmuur en de poort tot het kerkhof worden in deze periode gebouwd.

Bescherming als monument van de toren in 1974, op aanvraag van het toenmalig gemeentebestuur in 1961. Restauratie van de toren in 1978-1979.

Figuur 13 Oosttoren met portaal (Pol Vanneste, Agentschap Onroerend Erfgoed)

Driebeukige bakstenen kerk van 1841-1848. De 12de-eeuwse romaanse vieringtoren wordt bij de neoromaanse nieuwbouw van de kerk hergebruikt als oosttoren met portaal (zie ook onder De oorspronkelijke romaanse kerk, boven). De toren is grotendeels opgetrokken in veldsteen, ijzeren ankers. Vierkante basis overgaand in achthoekige klokkenverdieping. De hoge, bakstenen steunberen ter hoogte van de basis zijn toegevoegd na de afbraak van de oorspronkelijke kerk. Het portaal is ondergebracht in de oostzijde van de toren, in de dichtgemetselde doorgang tussen de viering en het koor. Verdiept rondboogportaal, bakstenen zuilen, grijs beschilderd als imitatie van Romaanse zuilen, waarboven zwart en rood geschilderd opschrift in rondboog: "ME DEO CONSECRABAT JOANNES JOSEPHUS FAICT PRAESUL BRUGENSIS" (de hoofdletters in het rood). Boven het 'klokkenhuis' toevoeging (1841-1848) van halve verdieping in baksteen met oculi. Achtzijdige, ingesnoerde spits (leien, vier torenuurwerken) met ijzeren kruis- en haanbekroning (1841-1848).

Driebeukige, pseudobasilicale kerk onder leien zadeldak, aan de oostzijde met wolfseind, om de galmgaten van het 'klokkenhuis' vrij te houden. Het schip, het transept en het koor zijn gevat onder een even hoog zadeldak. Gele baksteenbouw, omlopende plint. Schip van drie traveeën + één blinde travee, transept met één travee vooruit springend tegenover het schip. Hoofdkoor van twee traveeën met driezijdige sluiting. Kleine zijkoren van één travee met rechte sluiting, onder lessenaarsdak. Terugkomende ritmerende elementen in de bakstenen gevels: aflijnende rondboogfriezen (bij de hele en halve puntgevels, het transept en het koor), rondboogvensters verdiept in vanaf de plint startende rondboognissen, oculi (grote in de sluiting van de transepten, kleinere in de sluiting van het koor).

In de oksel van het zuidkoor met de toren, calvarie: witgeschilderd Christusbeeld op houten kruis onder zadeldakje, neogotisch (zie drielobmotief) blauwhardstenen voetstuk, een herdenkingsteken voor pastoor Emanuel De Clerck, pastoor te Bovekerke van 1834 in 1851. Inscriptie: "D.O.M. (...) DOOR ZYNE SORG EN YVER WERD DEZE KERKE IN 1848 INGEWYD/ HY HEEFT DE MILDDADIGHEID VAN DE WELEDEL HEER B. DE CROMBRUGGHE DE PYKENDALE OPGEWEKT IN DE SCHENKING DER ARMENSCHOOL R.I.P.", ijzeren lantaarn.

Figuur 14 Calvarie (Pol Vanneste, Agentschap Onroerend Erfgoed)

Ten zuidwesten van het koor, sacristie onder leien tentdak (aflijnende gootlijsten) met bolbekroning en windwijzer, verbindingstravee met het transept en het koor onder plat dak, getoogde muuropeningen onder kopse laag, traliewerk. Ten noordwesten van het koor, spiegelend, identiek nutsgebouwtje uit het midden van de 20ste eeuw. In het nutsgebouw, kleine gedenksteen met inscriptie: "M. DEFORCHE PASTOR 1965" (mogelijk de pastoor-bouwheer bij de bouw van dit nutsgebouw, goedkeuring door de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen in 1962). In de eind 19de-eeuwse doorgang van het nutsgebouw naar het transept, gedenksteen met inscriptie "A. NUYTEN PASTOR 1890" (reeds aangeduid op het wederopbouwplan van de kerk, het plan voor het bouwen van een sacristie werd goedgekeurd door de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen in 1861).

Interieur. Witbeschilderd en bepleisterd neoromaans interieur. Overwelfing van de hoofdbeuk, de transepten en het koor door tongewelven, gescheiden door gordelbogen; overwelfing van de zijbeuken door Boheemse kappen, gescheiden door gordelbogen; overwelfing van de 'viering' en de koorsluiting door kruisribgewelven. Ritmering van de kerk door gordelbogen aanzettend op zuilen of pilasters, de witgeschilderde zuilen op veelhoekig blauwhardstenen voetstuk en met grijsbeschilderd gestileerde neoromaanse kapitelen, de rondboogfriezen waarboven lijstwerk, de rondboogvensters en de oculi (koor en transepten). Zwarte tegelvloer, vermoedelijk Basècles (Henegouwen).

Onder het doksaal, gedenkplaten voor de overleden herders van de parochie (van 1608 tot 1990). Witmarmeren gedenkplaat voor pastoor Joye.

Figuur 15 Preekstoel (Pol Vanneste, Agentschap Onroerend Erfgoed)

Mobilair. 17de-eeuwse preekstoel, gedateerd "165...", onder de kuip eikenhouten beeld voorstellend het geloof. Is in zijn volledigheid bewaard, op zijn oorspronkelijke plaats (de hoek van het hoofdkoor met het noordelijk transept).

In de transepten, biechtstoelen uit het begin van de 18de eeuw. Cartouches met bustes van de Heilige Petrus(?) en de Heilige Maria Magdalena.

Hoofdaltaar met 19de-eeuws neogotisch, beeldhouwd retabel. Thema is de kruisdood van Jezus, op de top triomferende Christus met kruis. 19de-eeuws, neogotisch koorgestoelte.

Het noordelijke zijaltaar toegewijd aan Gertrudis van Nijvel is een 19de-eeuws neogotisch, beeldhouwd altaar. Beeld van de Heilige Gertrudis (18de-eeuws), geflankeerd door de Heilige Jan Vianney en 'Anna leert Maria lezen'.

Het zuidelijke zijaltaar is toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw. Neoclassicistisch altaar in marmerimitatie, frontonbekroning, schilderij met voorstelling 'Onze-Lieve-Vrouw met Kind schenkt de rozenkrans aan de Heilige Dominicus Guzman' (1858 door H. Dobbelaere).

Voorts een aantal 17de- en 18de-eeuwse schilderijen, voornamelijk Vlaamse school, thematiek is het leven van Jezus en Maria en van de Heilige Gertrudis.

Figuur 16 Hoofdaltaar (Pol Vanneste, Agentschap Onroerend Erfgoed)

Polychrome pleisteren heiligenbeelden voornamelijk in de zijbeuken. Beeld van de Heilige Gertrudis met staf in nis boven het doksaal.

Geharnaste glasramen, bij het noordaltaar met afbeelding van de Heilige Gertrudis met staf (gift Remi Bruneel).

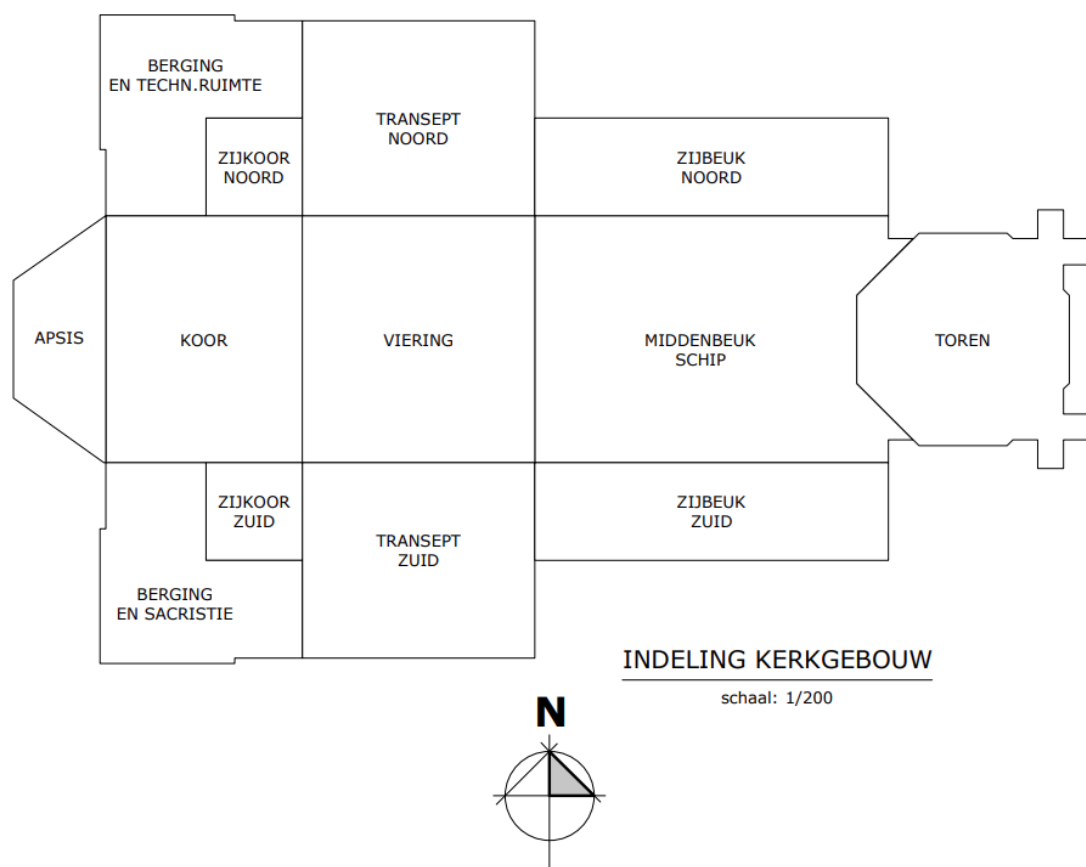
Orgel: in de doksaalbalustrade is nog een frontpaneel - trofee met ineengevlochten muziekinstrumenten in een basreliëf - aanwezig van een voormalige orgelkast, mogelijk van een vroeg 19de-eeuws instrument. Stilistisch is het trofee echter Lodewijk XVI, einde 18de eeuw. Op het doksaal nieuw orgel van 1929 (gebroeders Loncke).

b) Architecturale mogelijkheden

De kerk heeft een oppervlakte van circa 568 m² en biedt plaats aan ongeveer 100 tot 250 zitplaatsen. Het betreft een driebeukige, niet-georiënteerde pseudobasilicale kerk, waarbij de oude romaanse toren werd geïntegreerd als oosttoren. Deze toren kreeg een portaalfunctie, terwijl het koor, met een driezijdige sluiting, aan de westelijke zijde werd ingeplant.

Bij binnenkomst treft men achtereenvolgens het schip met flankerende zijbeuken, het transept met viering en het koor aan. Links van het koor (aan de zuidelijke zijde) bevindt zich de sacristie, terwijl aan de rechterzijde (noordelijke zijde) een technische ruimte is ondergebracht. De sacristie beschikt over een afzonderlijke verwarmingsmogelijkheid.

De kerk heeft geen winterkapel, maar wel een toiletvoorziening.

Figuur 17 Schematisch grondplan van de kerk (Koplamp Architecten)

c) Bouwfysische toestand

De Sint-Gertrudiskerk van Bovekerke verkeert in uitstekende bouwfysische staat. Tussen 2022 en 2024 onderging de kerk een grondige totaalrestauratie. Hierbij werd niet alleen een nieuwe leien dakbedekking aangebracht, maar werden ook de gevels gereinigd, metselwerk hersteld of vernieuwd, en de binnenmuren opnieuw bepleisterd en geschilderd. Het torenuurwerk werd volledig vernieuwd.

Monumentenwacht werd aangesteld voor de inspectie van het kerkgebouw. De laatste inspectie dateert van voor de restauratie en werd in 2017 uitgevoerd. Een beheersplan, die alle

onderhoudsmaatregelen voor de komende 24 jaar oplijst, werd in 2018 opgesteld en door het agentschap onroerend erfgoed goedgekeurd.

Het restauratiedossier voor de vernieuwing van de glasramen werd reeds ingediend bij de diensten van Onroerend Erfgoed maar tot op heden werd de restauratiesubsidie nog niet toegekend.

2.2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

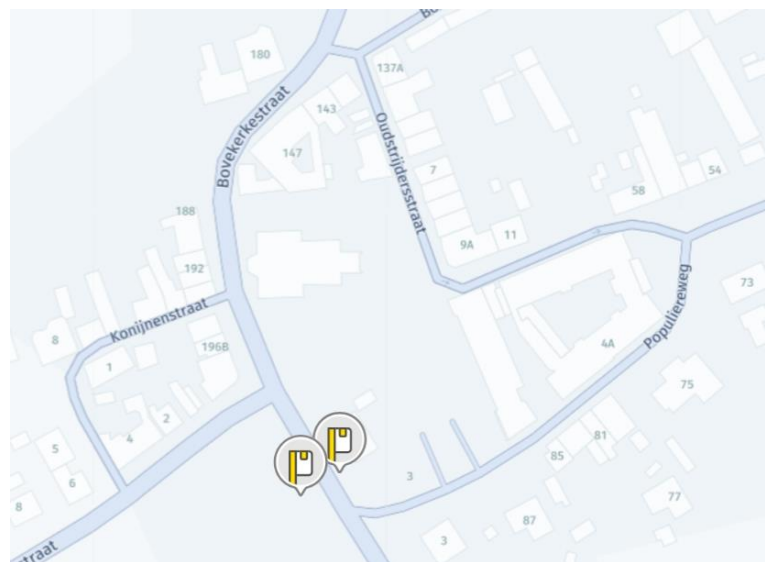
Bereikbaarheid

De Sint-Gertrudiskerk ligt in het centrum van Bovekerke, net ten zuiden van de N363, die Torhout met Diksmuide verbindt. Bezoekers die met de auto komen, vinden voldoende parkeergelegenheid in de omgeving.

Ten zuiden van het kerkhof is een parking met ongeveer 25 plaatsen. Daarnaast zijn er aan de westzijde van de kerk, in de Bovekerkestraat, nog enkele parkeerplaatsen, waarvan één gereserveerd is voor mindervaliden.

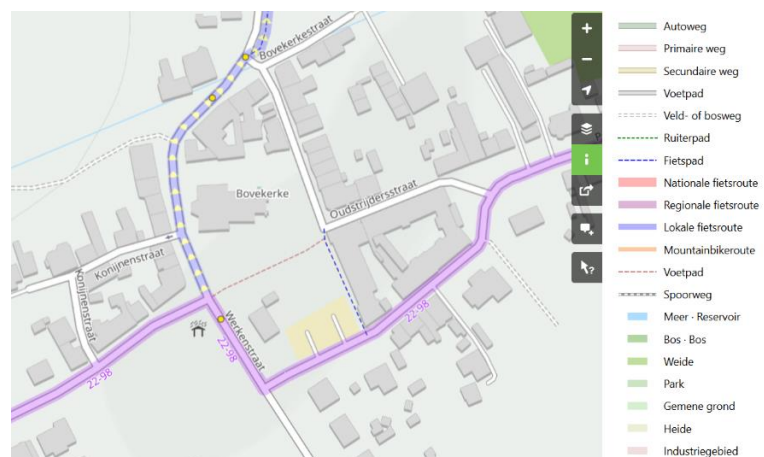
Er is een bushalte 'Bovekerke Dorp' in de korte nabijheid van dit kerkgebouw. Deze halte bedient de lijnen:

- 355 Diksmuide – Vladslo – Koekelare – Wijnendale – Torhout (functionele lijn)
- 359 Kortemark – Bovekerke – Koekelare – De Mokker (functionele lijn)
- Flexgebied Regio westhoek

Figuur 18 Bushaltes in de nabijheid van de kerk (De Lijn)

Fietsers kunnen de kerk bereiken via de fietsknooppunten 22 en 98.

Figuur 19 Fietsroutes in de nabijheid van de kerk (OpenStreetMap)

Rol van de kerk in het dorpsweefsel

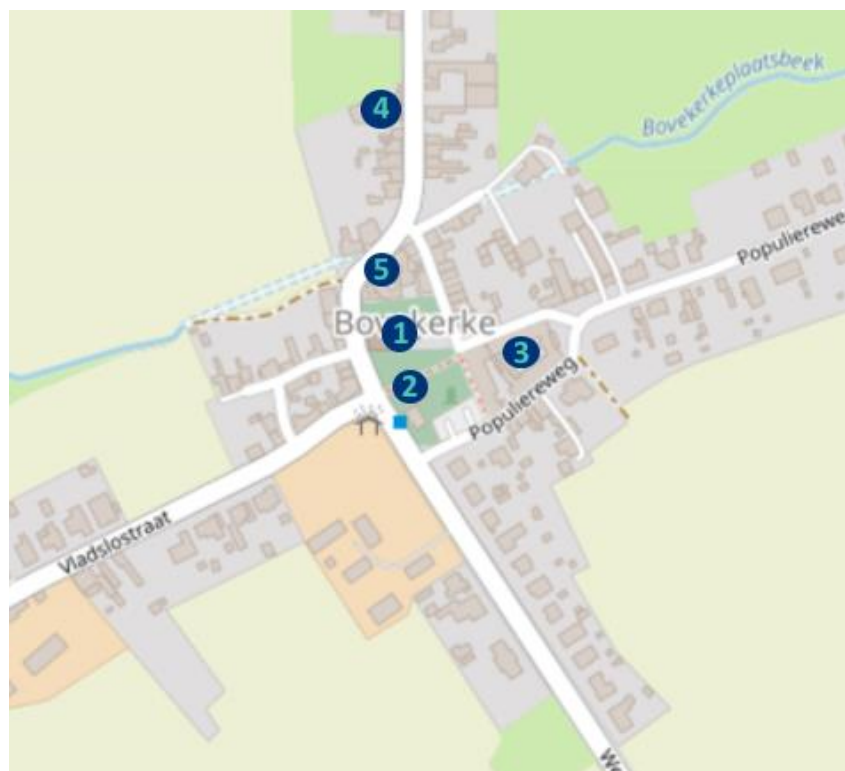
Midden in het dorp staat de Sint-Gertrudiskerk. Door de relatief lage bebouwing en het open karakter van de omgeving blijft het zicht op de kerk vanuit de omliggende straten onbelemmerd, waardoor ze al van ver opvalt. De kerktoren vervult zijn functie als baken dan ook met verve. Bovendien vormt de kerk, samen met het omringende kerkhof, een beeldbepalend geheel. 's Avonds wordt de toren sfeervol verlicht en voorzien van een torenuurwerk.

Ligging ten aanzien van de aanwezige stedelijke infrastructuur

De kerk is centraal gelegen in een eerder compact dorpsweefsel van de deelgemeente Bovekerke. Het centrum van dit dorp wordt immers voornamelijk gevormd door de Bovekerkestraat, de Werkenstraat, de Vladslostraat en de Populiereweg.

Rondom de kerk is de begraafplaats van Bovekerke gelegen. Dit kerkhof is omzoomd door een haag en is heden nog steeds in gebruik. In de onmiddellijke nabijheid van de kerk, in de Populiereweg en de Oudstrijdersstraat, bevindt zich de basisschool Negensprong. In de Bovekerkestraat (nr 168) op circa 500 meter van de kerk, bevindt zich het gemeenschapcentrum D'Oude Schole (eigendom gemeente) waar zaalverhuur mogelijk is.

De plaatselijke bakker en kruidenierswinkel is net als een apotheek eveneens op wandelafstand van de kerk gelegen en situeert zich in de Bovekerkestraat (nrs 147 en 182).

Figuur 20 Situering van de kerk in zijn omringende weefsel: 1. Sint-Gertrudiskerk - 2. Kerkhof - 3. Basisschool Negensprong - 4. Gemeenschapszaal D'Oude Schole - 5. Winkel

Ligging ten aanzien van andere gebedsruimten

De Sint-Gertrudiskerk is gelegen op circa 5,5 km afstand van de Sint-Martinuskerk en op circa 10 km van de Sint-Andrieskerk in Zande. De kerken van Vladslo (Diksmuide), Werken, Zarren en Edewalle (Kortemark) liggen eveneens binnen een straal van circa 5 km van de Sint-Gertrudiskerk.

2.2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Elke zaterdag om 17.00 uur vindt er een wekelijkse eucharistieviering plaats in de parochiekerk Sint-Gertrudis.

Daarnaast worden er ook andere eucharistievieringen gehouden, waaronder:

- Uitvaarten (circa 5 tot 10 per jaar)
- Doopplechtigheden (circa 1 tot 5 per jaar)
- Huwelijken (circa 1 tot 5 per jaar)
- Eerste Communievieringen
- Schoolvieringen

Naast liturgische vieringen wordt de kerk ook sporadisch gebruikt voor niet-liturgische activiteiten, vaak van culturele aard. Daarnaast vonden er tentoonstellingen plaats en speelde de kerk in 2024 een centrale rol bij de activiteiten rond Open Monumentendag. De recent gerestaureerde kerk diende toen als uitvalsbasis voor het uitgebreide programma en werd zelf ook extra in de kijker geplaatst.

Verder fungeert de kerk, samen met het omringende kerkhof, als evacuatieplaats voor de nabijgelegen school in geval van nood.

2.3. Parochiekerk Sint-Andries in Zande

Figuur 21 Sint-Andrieskerk (Polderrand)

2.3.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Andries (andere benamingen: Sint-Andrieskerk, Sint-Andries).

Geografische ligging:

- Sint-Andriesstraat 2, 8680 Koekelare – deelgemeente Zande
- Provincie: West-Vlaanderen

Kadaster: Koekelare, 3de afdeling, sectie B, 0279A

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Brugge
- Decenaat: Torhout - Gistel
- Parochiale eenheid: Sint-Maarten Koekelare - Ichtegem
- Parochie: Parochie Sint-Martinus Koekelare

Eigenaar: Gemeentebestuur Koekelare

Bescherming(en):

- Niet-beschermd
- Het kerkgebouw is vastgesteld als bouwkundig erfgoed. Deze vaststelling is geldig sinds 14-05-2024.

2.3.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Deze informatie werd integraal overgenomen uit de Inventaris Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Oostelijk georiënteerde kerk heropgebouwd in 1910-1911 naar ontwerp van de Kortrijkse architect Jules Carette en geïnspireerd op de 13de-eeuwse vroeggotische kerk. Het dubbel Lotharings kruis op de toren verwijst naar het hier bewaarde relikwie van het Heilig Kruis dat in 1442 werd geschonken door Gerard Clement (data onbekend) uit Lotharingen.

De kerk is gelegen in een omringend kerkhof, afgezoomd door haagbeuk. Langsheen de kerk loopt een druipstrook van bakstenen op hun kant, ten noorden enkele grasperkjes. Toegangspad verhard met betonklinkers en afgelijnd door haag van haagbeuk.

Het patronaat van de kerk behoorde toe aan de benedictijnenabdij van Sint-Andries te Brugge en aan de bisschop van Doornik.

Circa 1200: vermoedelijk in het begin van de 13de eeuw wordt in Zande een vroeggotische kruiskerk gebouwd, samengesteld uit een éénbeukig schip, een transept, een diep uitgebouwd koor - alle drie onder even hoge daken -, en een achthoekige toren.

1250-1300: in de tweede helft van de 13de eeuw wordt de parochie opgericht uit Gistel waar de abdijs en bisschop de patroonheiligen leverden.

1442: schenking van een relikwie van het Heilig Kruis door Gerard Clement (data onbekend) uit Lotharingen. De legende verhaalt dat toen hij door de Saracenen gevangen was genomen en als slaaf aan de Joden verkocht, de Heilige Kruisrelik in een insnede in zijn been was verborgen. Na zijn vlucht belandde hij op zijn zwerftochten te Brugge, waar hij zijn geheim verklapte aan een priester, die hem ertoe aanzette de relik aan de kerk te schenken. Hij sloeg die raad in de wind en zette zijn zwerftochten voort. Terwijl hij van Zevekote (Gistel) over de Speersweg naar Zande trok, begon zijn been te bloeden. Hij kreeg berouw en gaf de relik aan de kerk van Zande.

1548: een akte vermeldt dat de kerk voorzien is van een gracht.

1571-1601: weergegeven op de grote kaart van het Brugse Vrije door Pieter Pourbus (1571) gekopieerd door Pieter Claeissens (1601) als stenen kerk met toren met een omgaande weg zonder bebouwing.

1625: een jaarsteen in de westgevel verwijst volgens de literatuur naar toenmalige herstellingen.

1699: de kerk wordt volledig afgebrand door de Franse troepen en blijft jarenlang als ruïne staan.

1698-1700: de kerk ondergaat nogmaals een reeks herstellingen.

1740: weergegeven op een kaart als een éénbeukige roodbakstenen kerk onder leien daken met een schip van drie traveeën, een transept van twee traveeën en een vieringtoren met bekronend Lotharings kruis. 1764: herstelling aan de kerk.

1770-1778: weergegeven op de Ferrariskaart als een kruiskerk binnen een deels omwalde site met omringend kerkhof.

1824-1829: herstellen van de kerk en verfraaien van het interieur onder leiding van architect Van Caeneghem.

1844: vergroten van de kerk door provinciaal architect Pierre Buyck (Brugge, 1805-1877).

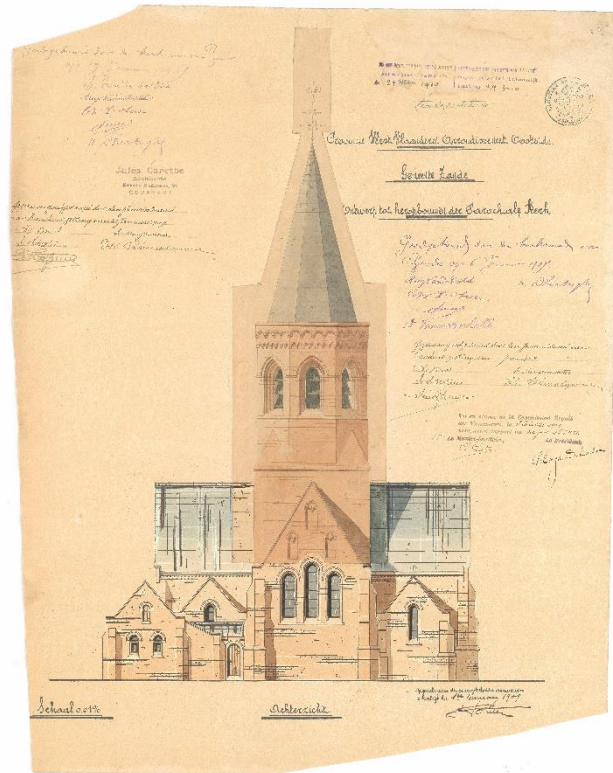
1881: de toren ondergaat een gedeeltelijke herstelling.

1903: bij herstellingswerken aan het schip en de toren stort op 4 december 1903 de toren in. Dit brengt meteen de vernieling mee van het grootste deel van de kerk. Alleen enkele muurgedeelten van de beuk en van het transept blijven overeind. Na het instorten wordt niet ver daar vandaan een houten noodkerkje opgericht. Bij de reconstructie worden oude stenen (moefen van 3 kg) uit de jaren 1200 opnieuw gebruikt, een eindje oude muur ten noorden is gebleven.

1909-1910: de kerk wordt herbouwd onder leiding van de Kortrijkse architect Jules Carette, rekening houdend met wat tijdens de restauratie aan het licht was gekomen. De gelijkenis met de nog intacte 13de-eeuwse toren van buurdorp Moere (Gistel) is treffend. De kerk heeft een vieringtoren, het smeedijzeren Lotharings kruis bekroont de torenspits. Bij de reconstructie worden drie traveeën van het schip en het transept gerecupereerd. Er worden een nieuwe toren, koren, sacristie, traptoren en nutsgebouw aangebouwd. De architect ontwierp ook het hoogaltaar, het Onze-Lieve-Vrouwaltaar en de preekstoel.

1922: een nieuw orgel door orgelmaker Frans Vos uit Zichem wordt geïnstalleerd. Het vorige orgel met twaalf registers ging tijdens de Eerste Wereldoorlog verloren. Mogelijk betrof het nog het orgel van 1865 door Pieter Loncke uit Hoogstade.

1945: op een foto van 1945 is de kerk is nog omhaagd en de weg is verhard met kasseien

Figuur 22 Plannen voor de herbouw van de kerk, Jules Carette (Beeldbank Agentschap Onroerend Erfgoed)

De plattegrond ontvouwt: een éénbeukig schip van drie traveeën, een transept van twee traveeën met vieringtoren en telkens een rechthoekig zijkoor ten oosten, een éénbeukig koor van drie traveeën met rechte afsluiting. Ten zuidoosten aangebouwde bergruimte en een sacristie van twee traveeën breed. In de zuidwestelijke oksel van het transept een ronde traptoren.

Materialen. Rood- en bruinkleurige baksteenbouw in combinatie met blauwe hardsteen voor de dekstenen. Gebruik van natuurleien voor de afzaten en de bedaking, geglazuurde vorstpannen.

Exterieur. Sobere vormgeving, puntgevels met schouderstukken geritmeerd door spitsboogvensters onder druiplijst, op de hoeken overhoeks geplaatste, verjongende steunberen. Onder de gootlijst een bloktandlijst met kwartronde profilering. Verdiepte rondbogige toegang met druiplijst onder spitsboogvenster met rechthoekig geprofileerde dagkanten. Octogonale vieringtoren horizontaal belijnd door rondboogfries en bloktandlijst en opengewerkt door spitsbogige galmgaten onder druiplijst. Aan de noordgevels zijn drie oude grafplaten opgesteld: een grafsteen van Joos van Toortelboom (1700), van Joannes van de Waele (1614) en een marmeren grafsteen van Pieter van Huysseune (1711).

Figuur 23 Voorgevel van de kerk (Polderrand)

Interieur. Bepleisterde en witgeschilderde wanden onder spitstongewelven afgewerkt met beplanking. Cementtegels in rode, zwarte en gele effen kleur. Wanden van schip worden geritmeerd door blinde spitsboognissen. Spitsboogvensters ingevuld door glas-in-loodpanelen met eenvoudige geometrische motieven.

Figuur 24 Interieur van de Sint-Andrieskerk (Pol Vanneste, Agentschap Onroerend Erfgoed)

Meubilair. Doopvont in marmer, rood- en geelkoper (19de eeuw), gekleed beeld van Onze-Lieve-Vrouw met scepter en Kind met wereldbol (18de eeuw), beeld van het Heilig Hart (19de eeuw), een schilderij met de bewening van Christus (17de eeuw), schilderij met de kruisiging van Jezus (18de eeuw). Drie bronzen klokken gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw, Heilige Andreas en Heilig Kruis van 1927 door Felix Van Aerschodt. De kerk bewaart een Heilig Kruisrelik in verguld zilver uit de eerste helft van de 17de eeuw met een stukje van het Heilig Kruis dat in 1442 door Gerard Clement uit Lotharingen zou zijn geschonken.

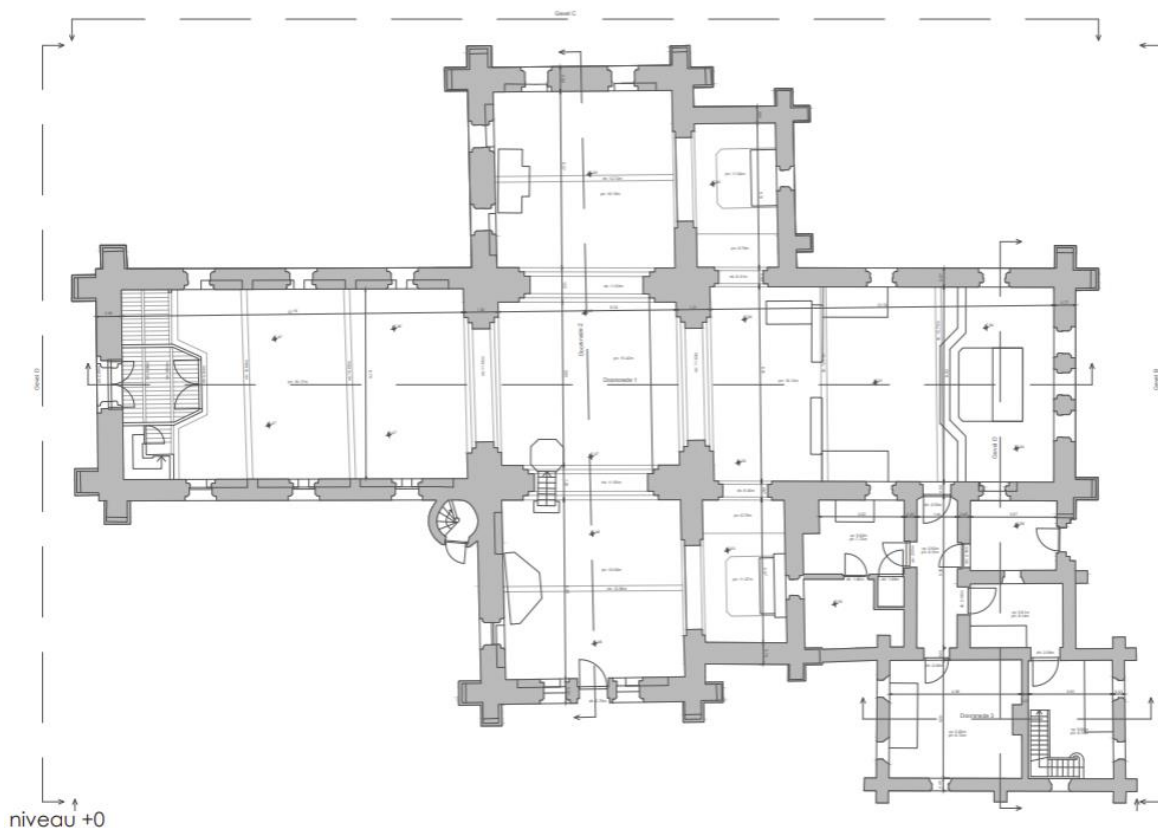
b) Architecturale mogelijkheden

Het kerkgebouw biedt momenteel plaats aan een 100 tot 250-tal mensen. De kerk bezit een oppervlakte van circa 550 m².

Het grondplan van de kerk toont duidelijk de kruisvorm die aan de basis ligt van deze kerk. Het zorgt voor een opdeling van de kerk in 5 grote ruimtes (schip, viering, noordelijk en zuidelijk transept met aansluitende zijkapellen en koor). Tussen koor en schip en zijkapellen en schip zijn er beperkte niveauverschillen.

De sacristie (met beperkte raamopeningen) en bergruimte bevinden zich ten zuiden van het koor. De sacristie kan niet afzonderlijk verwarmd worden.

Een winterkapel is niet aanwezig. Wel beschikt het kerkgebouw over een toilet.

Figuur 25 Grondplan van de kerk (ORIGIN Architecture & Engineering - Collectief Noord architecten - Universiteit Antwerpen)

c) Bouwfysische toestand

De parochiekerk Sint-Andries verkeert in een goede bouwfysische staat wat de buitenschil betreft. De restauratie van het exterieur werd voltooid in 2010, met als laatste fase het herstel van de toren.

Voor de inspectie van het kerkgebouw werd Monumentenwacht aangesteld. Deze inspecties worden regelmatig uitgevoerd, waardoor eventuele problemen tijdig kunnen worden aangepakt en slechts kleine herstellingen nodig zijn. Momenteel zijn er dan ook geen urgente gebreken aan de buitenzijde vastgesteld. Doordat deze kerk reeds enkele jaren niet meer gebruikt wordt voor liturgische plechtigheden, gaat de bouwfysische staat aan de binnenzijde echter sterk achteruit.

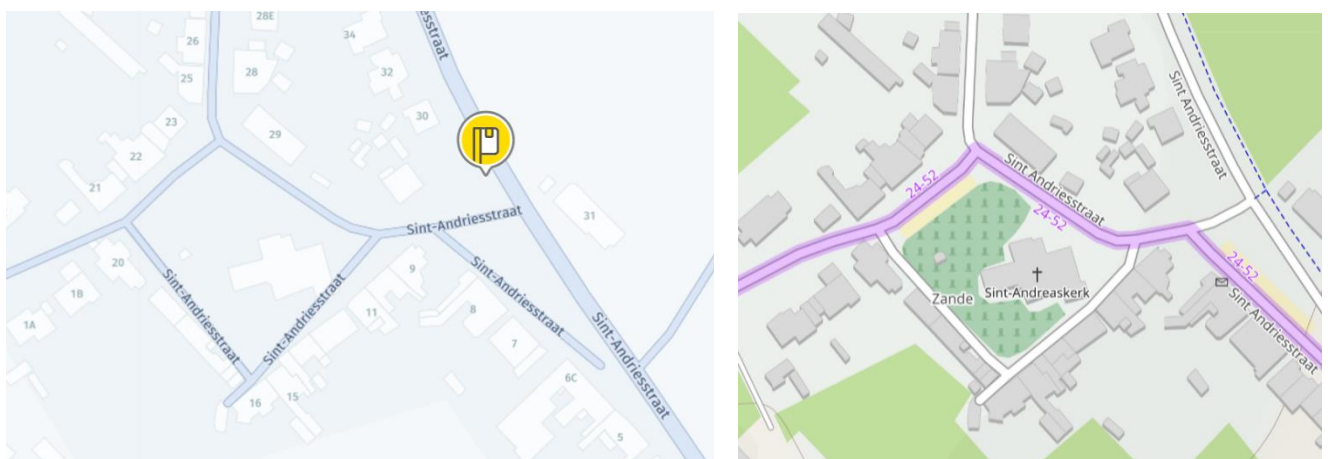
De dorpskern van Zande en de omgeving van de kerk werd heraangelegd, met een bakstenen pad rond de kerk en bakstenen trapjes naar zowel de deur van de sacristie als de zijdeur in het zuidtransept.

2.3.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Bereikbaarheid

De parochiekerk is centraal in het dorpscentrum van de deelgemeente Zande gelegen. Het kerkgebouw is daarbij makkelijk bereikbaar met de wagen. Beperkte parkeergelegenheid bevindt zich in korte nabijheid van dit kerkgebouw, met onder meer een vijftiental plaatsen in de Dweersstraat en een elftal plaatsen in de Sint-Andriesstraat.

Voor wie met het openbaar vervoer komt, is er een halte van De Lijn “Zande Dorp” op korte wandelafstand van de kerk (90 meter). Deze halte bedient de functionele buslijn 505 (Snaaskerke – Gistel – Moere) en maakt eveneens onderdeel uit van het flexgebied Regio Westhoek.

Figuur 26 Links: Bushalte in de nabijheid van de kerk (De lijn) – Rechts: Ligging kerk tussen fietsknooppunten 24 en 52 (OpenStreetMap Fietskaart)

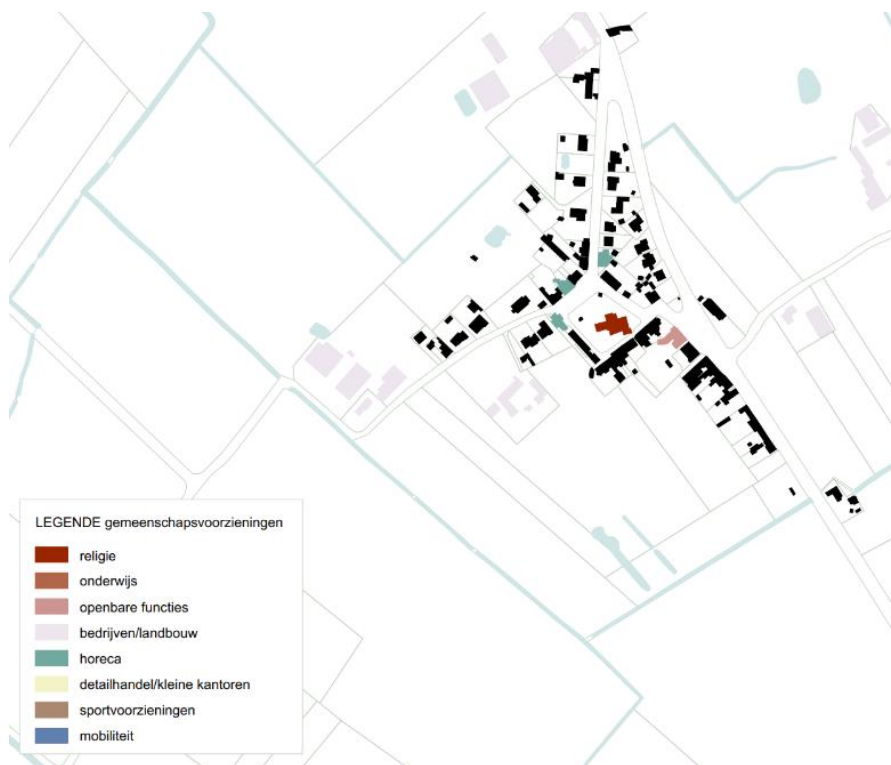
Fietsers kunnen de kerk eenvoudig bereiken. De kerk is gelegen tussenin fietsknooppunten 24 en 52.

Rol van de kerk in het dorpsweefsel

De kerk kent een zeer centrale ligging in het centrum van het dorp en vervult mede door haar toren een rol als baken in het dorp. Door het omringende kerkhof krijgt de kerk de nodige ruimte rond zich wat haar zichtbaarheid vergroot. De toren wordt 's avonds verlicht maar beschikt niet over een torenuurwerk.

Ligging ten aanzien van de aanwezige infrastructuur

Het kerkgebouw kent een gecentraliseerde ligging ten aanzien van de aanwezige infrastructuur van het dorp. Zande is echter een dorp met een kleinschalig karakter. Buiten een restaurant, een gemeenschapszaal (eigendom van de gemeente en ondergebracht in de vroegere pastorie) en landbouwbedrijven, zijn er geen andere voorzieningen aanwezig.

Figuur 27 Ligging ten aanzien van de aanwezige infrastructuur (ORIGIN Architecture & Engineering - Collectief Noord architecten - Universiteit Antwerpen)

Ligging ten aanzien van andere gebedsruimten

De twee andere parochiekerken op het grondgebied van Koekelare, namelijk de Sint-Martinuskerk en de Sint-Gertrudiskerk, bevinden zich respectievelijk op 6 km en 9 km van de Sint-Andrieskerk.

Dichterbij liggen echter de Sint-Niklaaskerk in Moere en de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Zevekote, beide op ongeveer 3 km afstand.

2.3.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

De Sint-Andrieskerk heeft een eigen kerkfabriek en wordt niet langer gebruikt voor weekendvieringen. De kerk blijft echter beschikbaar voor andere sacramentele vieringen, maar er vinden in de praktijk geen vieringen meer plaats.

Daarnaast wordt de kerk af en toe gebruikt voor lokale tentoonstellingen, concerten en lezingen, georganiseerd door het verenigingsleven of individuele bewoners. Zo vindt er sinds drie jaar een kerstmulmarkt plaats, georganiseerd door Ferm, Landelijke Gilde en Davidsfonds Zande. Deze markt beoogt niet alleen een traditionele kerstmarkt, maar ook een sfeervol samenzijn en gezelligheid. In 2024 bood de kerk bovendien onderdak aan de tentoonstelling *CLAN*, waarop zes familieleden exposeerden.

3. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

3.3.1 Huidige situatie

Momenteel bevinden er zich 3 parochiekerken op het grondgebied van de gemeente Koekelare:

- Sint-Martinuskerk (Koekelare)
- Sint-Gertrudiskerk (Bovekerke)
- Sint-Andrieskerk (Zande)

We stellen vast dat in de loop van de voorbije decennia het gebruik van de parochiekerken heel sterk gedaald is. Dit is te wijten aan 2 factoren, nl. een sterke daling van het aantal deelnemers aan de kerkelijke erediensten en een wijziging van het pastorale landschap waarbij momenteel nog 1 pastoor ingezet wordt voor de Pastorale Eenheid Sint-Maarten Koekelare-Ichtegem. Dit is een hedendaags fenomeen dat uiteraard niet alleen in Koekelare voorkomt.

Door het verminderde gebruik van de kerken kan geopteerd worden om één of meerdere parochiekerken niet meer te gebruiken en desgevallend te onttrekken aan de eredienst. Daarna kunnen deze kerken ofwel een herbestemming krijgen, desgevallend vervreemd worden en/of gesloopt worden.

3.3.2 Toekomstige mogelijkheden

Alle kerken hebben binnen hun dorpsweefsel een belangrijke architecturale en cultureel-historische waarde. Deze gebouwen zijn kenmerkend voor de ruimtelijke context van onze verschillende plattelandskernen. Daarenboven verwierf de Sint-Gertrudiskerk in Bovekerke het statuut van beschermd monument en komen de andere 2 parochiekerken als heel waardevolle monumenten voor in de Inventaris Bouwkundig Erfgoed van de Vlaamse Overheid.

Een herbestemming van één of meerdere parochiekerken is een realistische piste om het gebruik van één of meerdere parochiekerken in de toekomst verder te waarborgen. Dit kan uiteraard pas na het onttrekken ervan aan de eredienst. Hierbij zijn 2 factoren cruciaal, de frequentie van het aantal reguliere erediensten in een parochiekerk en het aantal deelnemers aan deze erediensten enerzijds en de bouwfysische toestand van de parochiekerk anderzijds. Deze factoren kunnen los van elkaar gezien worden. Vervolgens kan een geschikte herbestemming voor de parochiekerk gezocht worden.

Het vinden van een geschikte herbestemming is cruciaal vooraleer kan overgegaan worden tot het beëindigen van de kerkfunctie. Voor een landelijke gemeente betekent dit ontegensprekelijk een andere uitdaging dan in een meer stedelijke omgeving. Er dient er in elk geval over gewaakt te worden dat een herbestemming respectvol gebeurt en in overeenstemming kan gebracht worden met de vroegere kerkbestemming. Ook het inpassen van de nieuwe bestemming in het dorpsweefsel is een belangrijk aandachtspunt. Een goede afscheiding van een begraafplaats rond een parochiekerk dient hierbij dan ook meegenomen te worden.

De **Sint-Martinuskerk** in Koekelare zou theoretisch gezien kunnen volstaan als centrale én enige parochiekerk op ons grondgebied. Deze kerk is ruim genoeg voor alle vormen van erediensten en is centraal gelegen in het hoofddorp Koekelare. Sinds de ontoegankelijkheid van de Sint-Michielskerk in

Ichtegem worden ook de erediensten voor de parochie Ichtegem in de Sint-Martinuskerk georganiseerd. Het is bijgevolg duidelijk dat een herbestemming van de Sint-Martinuskerk niet in overweging kan genomen worden.

De **Sint-Gertrudiskerk** in Bovekerke is een beschermd gebouw wat bijgevolg beperkingen met zich meebrengt. Het aantal deelnemers aan de reguliere erediensten is in deze kerk hoger dan in de parochies in Zande en op De Mokker. Dit betreft een grotere parochie die op een verre afstand gelegen is van de centrale Sint-Martinuskerk. Het is dus aangewezen dat er op termijn in deze kerk erediensten blijven plaatsvinden.

Er wordt vastgesteld dat er al geruime tijd geen reguliere erediensten meer georganiseerd worden in de **Sint-Andrieskerk** in Zande, tevens de kleinste parochie op het grondgebied van onze gemeente. Hierdoor staat de goede staat van het gebouw, in het bijzonder het interieur, de voorbije jaren toenemend onder druk. In het kerkenbeleidsplan 2017 werd voor deze kerk opgenomen om de mogelijkheden te onderzoeken om op termijn over te gaan tot herbestemming. In 2020 werd deze kerk geselecteerd voor een begeleid haalbaarheidsonderzoek en werd hiervoor een subsidie toegekend door de Vlaamse Overheid. Dit onderzoek werd begeleid door het Projectbureau Herbestemming Kerken en werd uitgevoerd door het bureau Origin en Collectief Noord Architecten waarbij er verschillende pistes voor een herbestemming onderzocht werden. Dit uitgebreid onderzoek leverde in 2021 echter geen bruikbare en haalbare herbestemmingsdenkpistes op. De jongste jaren kwam de vraag rond een herbestemming ook in diverse fora aan bod maar deze leverden ook geen bruikbare voorstellen op. Het lokaal bestuur heeft geen enkele nood om dit groot gebouw zonder echt grote ruimtes binnenin zelf in gebruik te nemen. Daarenboven is de afgelegen ligging van deze kerk een groot nadeel om tot een concreet ander gebruik te komen. Een denkpiste kan zijn om deze kerk voor verkoop op de private vastgoedmarkt te plaatsen. Er dient in elk geval over gewaakt worden dat de herbestemming en gebruik respectvol gebeurt en in overeenstemming kan gebracht worden met de vroegere kerkbestemming. De vraag kan bovendien gesteld worden wat er dient te gebeuren wanneer hierop ook geen waardevolle reacties komen.

Als **besluit** kunnen we stellen dat in Koekelare de parochiekerk Sint-Andries in aanmerking komt om niet meer als kerkgebouw gebruikt te worden en een herbestemming te krijgen. Dit kan gepaard gaan met een eigendomsoverdracht.

Deelgemeente	Kerk	Toekomstvisie
Koekelare	Parochiekerk Sint-Martinus	Gebruik eredienst met valorisatie.
Bovekerke	Parochiekerk Sint-Gertrudis	Gebruik eredienst met valorisatie.
Zande	Parochiekerk Sint-Andries	Gebruik eredienst met valorisatie. Herbestemming. Dit kan gepaard gaan met een eigendomsoverdracht.

3.2. Plan van aanpak hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht

Zoals reeds aangehaald moet er nog een voldoende tijdspad gevolgd worden om tot een effectieve herbestemming over te gaan. De opmaak van de nieuwe meerjarenplannen van zowel het gemeentebestuur als de verschillende kerkfabrieken bij het begin van de volgende legislatuur is hierbij heel belangrijk.

De 3 kerkfabrieken zullen in 2025 hun meerjarenplannen 2026-2031 opmaken. Voorafgaand zal in nauw overleg tussen het centraal kerkbestuur, de 3 kerkfabrieken en het gemeentebestuur de lange termijnvisie op de herbestemming van de parochiekerken verder verfijnd worden zodat dit ook geconcretiseerd kan worden in de meerjarenplannen.

BESLUIT

Alle betrokken partijen engageren zich om naar aanleiding van het jaarlijks overleg tussen het centraal kerkbestuur en gemeente na te gaan of het plan nog actueel is en of wijzigingen noodzakelijk zijn. Indien er wijzigingen moeten aangebracht worden, worden deze opgenomen in een addendum aan dit kerkenbeleidsplan na goedkeuring door de bisschop van bisdom Brugge en door de gemeenteraad van de gemeente Koekelare.